

UIT VERLIES WINS

DOOR
IDA
KELLER

NUKERK - G. F. CALLENBACH

UIT VERLIES WINST

UIT VERLIES WINST

DOOR

IDA KELLER

Geïllustreerd door ANNIE VAN DE RUIT

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

HOOFDSTUK I

Een eenzaam pad

't Was een gure Novemberavond.

Een trieste, koude regen deed het asfalt der straten glimmen, waarin zich tallooze lichten en lichtjes weerkaatsten. Met haastige stappen spoedden de voorbijgangers zich voort, diep in den kraag van hun regenjas gedoken, worstelend tegen den wind, die het bijna onmogelijk maakte om een paraplu op te houden.

Het was weer, waar men geen hond of kat door zou jagen en wie dan ook maar eenigszins kon, bleef thuis.

Toch was het druk op straat, want het was omstreeks zes uur en dus de tijd, waarop vele groote magazijnen en kantoren sloten en de talrijke klerken en winkelbedienden, wier dagtaak geëindigd was, met een zucht van verlichting de deuren van winkel of kantoor achter zich hoorden dichtslaan. Wel was ook voor hen de tocht naar huis bij zulk een gure weersgesteldheid minder aangenaam, maar straks zouden ze immers thuis zijn, waar de kachel gloeide en het middagmaal hen wachtte, waar vriendelijke stemmen hen zouden begroeten en warme harten verlangend naar hun komst uitzagen.

Wie een fiets rijk was, spoedde zich naar de rijwiël-

bewaarpplaats, terwijl de nog meer bevoorrechten zich de weelde van een taxi veroorloofden en nog anderen zich verdrongen om een plaatsje in de overvolle trams te bemachtigen.

Op dit oogenblik werd van een aanzienlijk huis, op een der deftige grachten, de zware voordeur geopend en het tener figuurtje, dat zich in de deuropening vertoonde, scheen wel geheel misplaatst in die omgeving en vormde een volkomen tegenstelling met de dikke, welgedane dienstbode, die een oogenblik wachtte, alvorens zij de deur achter haar sloot.

Huiverend stond zij daar op den drempel, terwijl zij met eenige moeite haar paraplu opende, die haar vrij sobere kleeding tegen de regenvlagen moest beschermen.

„Nu, Nanda, tot Dinsdag dan!” klonk het achter haar.

„Ja, tot Dinsdag,” antwoordde zij, met eenige aarzeling in haar matte stem. „Tot Dinsdag Of zou je denken, dat mevrouw mij de volgende week twee dagen zou kunnen inschikken? Er is nogal heel wat naaiwerk blijven liggen, waar geen tijd meer voor was en een dagje extra zou ik zoo goed kunnen gebruiken, weet je, omdat ik op 't oogenblik thuis niet zooveel omhanden heb”

„Jammer, dat je 't vandaag niet even aan mevrouw zelf hebt gevraagd, dan wist je meteen, wat die er van denkt.”

„Dat zou ik ook wel gedaan hebben, wanneer ik mevrouw maar gezien had in den loop van den dag. Maar den heelen middag is mevrouw niet boven ge-

weest. Ik meen, dat ik haar een paar uur geleden heb hooren uitgaan."

„Nu, ik zal 't in ieder geval voor je vragen," zei de dienstbode, „en dan hoor je het Dinsdag wel. En nu, wel thuis, hoor! Mensch, wat een weer is het! Je zou er geen hond of kat uitsturen!"

Een oogenblik later was de voordeur achter haar gesloten en stond zij op straat, rillend in haar dunnen wintermantel, die haar slechts onvoldoende beschutte en waarvan zij den kraag wat meer omhoog trok, waarna ze met vlugge schreden den langen tocht naar haar woning ondernam. Ze had nauwelijks eenige stappen gedaan, toen een prachtige auto kwam aanrijden, die stilhield voor het groote patricische huis, dat zij zoo juist had verlaten. Even keek ze nog om en zag zij, hoe twee dames uit de auto stapten, de stoep opgingen en binnen de huisdeur verdwenen.

Een lichte zucht ontsnapte haar. Ze had namelijk in die beide personen de vrouw des huizes en haar dochter herkend, beiden in een kostbaren pelsmantel gehuld.

„Had ik nog maar een oogenblik gewacht!" zei ze zacht in zichzelf. „Dan wist ik nu, waar ik op kan rekenen. Als mevrouw mij dien dag extra niet hebben kan, beteekent dat alweer zooveel loon minder. En hoe moet ik dan de huur bij elkaar krijgen? Op het eten bezuinigen, dat gaat nog, maar de huisbaas vraagt zijn geld, of ik het heb of niet."

Met die sombere verzuchting vervolgde zij haar weg, die haar door hoe langer hoe minder aanzienlijke straten voerde, naarmate zij zich verder van de gracht verwijderde, totdat ze ten laatste in een armelijke

buurt kwam, waarvan de slecht onderhouden huizen in dit koude, gure weer een nog troostelooser aanblik opleverden dan gewoonlijk.

Zoo was zij ten laatste in de vervallen, morsige straat aangekomen, voor de vervelooze deur van het huis, waar zij woonde. Moeizaam beklom zij de trappen, die naar de twee vlieringkamers leidden, welke haar tehuis uitmaakten. Op de achtereenvolgende trapportalen hoorde zij het geluid van stemmen en door de kieren scheen het licht, dat daarbinnen brandde bij de talrijke gezinnen, die hetzelfde huis bewoonden. En terwijl zij in haar trieste eenzaamheid naar boven scharrelde, be kroop haar het verlangen naar warmte en gezelligheid, die achter die gesloten deuren misschien, maar op haar kille zolderkamers stellig niet te vinden waren.

't Was wél een sombere thuiskomst, al was ze er ook sinds lang aan gewend! Ze wilde niet klagen, o neen! en gewoonlijk was zij tevreden en berustend in haar lot, maar er kwamen van die dagen, waarop het haar moeite kostte zich gelaten te schikken in haar weinig rooskleurige levensomstandigheden. En juist in den laatsten tijd waren zulke dagen nogal eens voorgekomen en scheen het wel, alsof de zorgen haar meer neerdrukten dan anders.

Het was niet zoozeer de gedachte, dat háár bij haar thuiskomst niemand wachtte; niet, dat haar middagmaal, zoo men het al dien naam mocht geven, zoo schraal of ontoereikend was of dat zij, bij dit gure winterweer, geen warm vertrek vond, dat haar schadeloosstelde voor den langen tocht door den killen regen. Ach neen, dat alles was het niet, wat haar

gedachten bezighield. Maar zij was bezorgd, den laatsten tijd. . . .

Juist toen zij de laatste trap zou opgaan, werd er plotseling een deur op het trapportaal opengerukt en vertoonde zich een vrouwenhoofd om den hoek en riep een onwelluidende, onvriendelijke stem haar toe:

„Je broer is vanmiddag thuis geweest, juffrouw Weber. Ik heb hem gezegd, dat je uit naaien was, maar hij stoorde er zich niet aan en liep toch door naar boven.”

„Heeft hij misschien een boodschap voor mij achtergelaten?” vroeg de ander in spanning. „Zei hij ook nog, dat hij terug zou komen?”

„Nee, dat zei hij niet. Hij was alleen maar kwaad, geloof ik, dat je er niet was. Hij bromde zoo iets van „een mooi thuis, waar je nooit iemand vindt” en „wat doet ze er ook uit te loopen? 't Is haar eigen schuld,” zei hij, „ze jaagt me op zoo'n manier zelf de straat op.” Nu, dat was zoowat alles, wat hij zei. 't Is, geloof ik, een mooie jongen, die broer van je!” voegde de spreker er aan toe.

Het vrouwenhoofd trok zich weer in de kamer terug, de deur werd weer dichtgedaan en de aangesprokene beklom de laatste trap. Ze haalde een sleutel uit haar tasch en ontsloot de deur van haar eigen vertrek.

Ze wist daar in het donker den weg naar haar lamp en spoedig verspreidde deze eenig licht in het rond.

't Was een vrij groote zolderkamer, met een smal raam, dat overdag uitzicht gaf op een ontelbare menigte daken, en, heel beneden, op een soort van binnenplaats, die gebruikt werd als verzamelplaats

van allerlei rommel, door de bewoners van de verschillende verdiepingen daar neergeworpen. Van al dat fraais was thans echter niets te zien. Voor het raam hing een vitrage-gordijn, waarover de binnenkomende nu een gebloemd katoenen overgordijn dichttrok.

„Ziezoo,” zei ze, wat meer opgeruimd, in zichzelf.
„Nu gauw de kachel aan!”

Die kachel was niet anders dan een oud petroleumkachelkje, dat zijn besten tijd weliswaar scheen gehad te hebben, maar, toen het eenmaal aangestoken was en begon op te trekken, toch langzamerhand een gezelliger aanzien gaf aan het vertrek. Dit was armelijk gemeubeld, doch zag er netjes onderhouden uit. Er stond een geverfd kastje, waarop eenige goedkoope snuisterijen en een paar verbleekte portretjes van Nanda's ouders. Een vierkante tafel, enkele knappe stoelen met rieten zitting en een ijzeren ledikant, waarover een dunne spreij lag, die juist toereikend was om de schamele dekens aan het oog te onttrekken, dat was het meubilair. Alleen stond er nog bij het raam op een tafeltje een naaimachine, waarnaast op een stoel een stapeltje naaiwerk lag, half door een doek bedekt.

Op de tafel, die door een verschoten kleedje was bedekt, stond een theeblad met toebehooren en onder de tafel lag in een mandje een poes, die de binnentredende had verwelkomd, door zich tegen haar beenen aan te schuren en kopjes te geven, en nu, genietend van de warmte, die zich in het vertrek begon te verspreiden, weer op haar gewone plaatsje lag te spinnen.

„Ja, jij, lief dier,” zei het meisje, die inmiddels haar hoed afgezet en haar mantel over een stoel had uit-

gehangen, „als ik jou niet had! Jij bent tenminste nog mijn eenig vriendelijk gezelschap. Kom, ik zal je wat melk geven in je schoteltje.”

De daad bij het woord voegende, liep zij bedrijvig heen en weer en vulde meteen een fluitketel, dien zij op het kacheltje plaatste voor theewater.

Na deze bezigheden liet zij zich eindelijk rustig op haar stoel vóór de tafel neervallen, een klein vouwstoeltje, met verschoten rood pluche bekleed, dat ze eens in een naaihuis cadeau had gekregen, toen mevrouw tijdens de groote schoonmaak verschillende oude meubels had opgeruimd.

Op dat oogenblik scheen poes gewacht te hebben, want het duurde niet lang of met een sprong zat ze wip! bij haar op schoot. Eerst nu, nu ze zat, voelde ze recht haar vermoeidheid, maar ook eerst nu was er voor haar een van die oogenblikken aangebroken, dat ze zich op haar gemak voelde in haar omgeving.

Zij had om verschillende redenen bij voorkeur op deze zolderkamer haar intrek genomen. In de eerste plaats was het toch altijd een der minst kostbare kamers, wat de huur betreft. Maar ook had ze dit voordeel, dat ze er ver van de andere bewoners verwijderd was en minder gevaar liep, dat het geluid van haar naaimachine des avonds voor de burens hinderlijk zou zijn of de kleine kinderen uit den slaap zou houden. Hier was zij vrij, hier hinderde zij niemand en kon ze doen en laten, wat ze wilde.

Vroeger had ze een andere kamer beneden gehad, maar de klachten van de beneden- en bovenbewoners waren in dien tijd niet van de lucht en telkens was het leven, dat zij met haar machine maakte, aanleiding

geweest tot allerlei wrijvingen en onaangenaamheden. Alsof het voor haar plezier was, dat ze dikwijls tot middernacht moest doorwerken om aan den kost te komen!

Nu was zij tenminste niemand tot last, want de oude vrouw, die vlak onder haar woonde, was zoo goed als doof en klaagde dus nooit. En als haar broer verkoos thuis te komen slapen, had hij het achterste gedeelte van den zolder tot zijn beschikking, waarvan zij met wat oude kleeden en gordijnen heel vernuftig een bruikbaar slaapkamertje had weten te maken. Elken avond zette zij daar een kan met frisch water neer en zorgde zij dat zijn bed opgemaakt was.

Zooals zij daar nu aan tafel zat uit te rusten van de vermoeienissen van den dag, viel het volle licht van de lamp op haar tener persoontje en haar jong gelaat, dat wel heel bezorgd kon staan voor een meisje van nog geen negentien jaar en waarop de frissche vroolijheid van de jeugd veel minder duidelijk te lezen stond, dan zorg en verdriet. Wie haar zoo had zien zitten, zou het betreurd hebben, dat dit jonge leven veroordeeld scheen om de frissche lucht en den zonneshijn en de gezonde beweging te missen, waaraan het zoozeer behoefte had. Dat bewees wel haar bleeke gelaatskleur, die haar vermoeidheid nu nog meer deed uitkomen, een vermoeidheid, die zich ook in de fletse uitdrukking van haar blauwgrijze oogen vertolkte. Bruin, golvend haar omsloot het hooge voorhoofd. Er lag een onmiskenbare uitdrukking van stil gedragen leed op dat jeugdige gelaat en een trek van weemoed om den kleinen mond.

Haar gestalte was slank en schraal en het was haar wel aan te zien, dat ze geen weelde of overdaad kende.

En toch, wie dacht, dat zij zich innerlijk ongelukkig voelde, zou zich vergissen. In ieder geval had zij,

hoe eenvoudig, 't dan ook was, haar eigen thuis, dat ze voor niets ter wereld zou willen missen. Zij had de gave om in haar zolderkamertje een paleis te zien en wanneer ze daar stil zat te naaien in haar eenzaamheid, klonk haar liedje somtijds vroolijk boven het rammelen van de naaimachine uit:

„Vriend, ik ben tevreden,
„'t Ga mij, zoo het wil,
„In mijn kleine woning
„Leef ik blij en stil.
„Menig mensch heeft alles,
„Wat hij wenscht op aard,
„Maar ik kan ontberen,
„Dat is schatten waard!”

„Schitteren geen lampen
„Bij mijn avondmaal,
„Flonkeren geen wijnen
„Bij mij in 't bokaal,
„God wou mij bewaren
„Voor gebrek en nood,
„Zoet smaakt na den arbeid
„Mij mijn stukje brood.”

Dus was ze, hoewel dikwijls vol bekommering, toch niet mistroostig, want haar eenzaam pad voerde ten laatste toch altijd weer naar haar eigen, haar dierbaar tehuis!

HOOFDSTUK II

Geen vroolijk bestaan

Wijnanda Weber, zooals haar naam luidde, was geen wees, want ze bezat nog een vader. Haar moeder was echter gestorven. De vader was intusschen ver van zijn kinderen verwijderd. Wijnanda had een broer, die een goed jaar jonger was dan zij en het heette, dat zij met hem samen de zolderverdieping had gehuurd. In werkelijkheid echter kwam de betaling van de huur grootendeels voor haar rekening. Want Ewald was een luie jongen en daarbij zelfzuchtig van aard. Vandaar dat hij het met zijn plichten niet zoo nauw nam en de lasten en zorgen maar liever van zich afschoof en voor zijn zuster liet.

Toch had hij een goed hoofd om wat te leeren en was hij handig genoeg, als hij maar wilde. Maar juist aan zijn goeden wil haperde het. Hoewel pas zeventien jaar oud, had hij reeds verschillende patroons gehad, die hem in den aanvang voor een bruikbare werkracht aanzagen, doch zich na verloop van tijd weer van hem zochten te ontdoen, omdat hij op den duur het loon, dat ze hem hadden toegezegd, toch niet verdiende. Was hij ontslagen, dan slenterde hij eenige dagen bij de straat, totdat hij daar het een of ander baantje had gekregen, dat hem eenige verdienste opleverde. Zoo had hij zich al als loopjongen in een winkel verhuurd en had hij later zoo vóór en na verschillende „losse” baantjes gehad, hetzij als krantenbezorger, hetzij als bloemenventer.

Uit verlies winst 2

Maar wanneer hij de verdienste, die een en ander hem opleverde, eenmaal in den zak had, besteedde hij die voor zichzelf, kocht sigaretten en allerlei, waar hij wel zin in had, terwijl hij zich van goedkoop voedsel voorzag in de een of andere volksgaarkeuken. Wat er na aftrek van dat alles ten slotte nog overbleef, nu, dat legde hij dan bij de huur, die zijn zuster Nanda anders toch wel betaalde.

Nanda ging niet alleen uit naaien, maar wanneer ze niet genoeg naaihuizen had, hetgeen maar al te vaak het geval was, nam ze ook naaiwerk thuis aan, voor particulieren of voor winkels. Vooral in tijden, dat Ewald zonder werk rondliep, moest zij wel zien, dat ze zooveel mogelijk werk kreeg, want dan moest ze alleen voor de huur zorgen en dikwijls nog onderstand aan haar broer geven.

Deze liet zich echter bitter weinig aan haar gelegen liggen. 't Gebeurde dikwijls, dat hij den geheelen nacht wegbleef, als hij met zijn kornuiten naar de bioscoop of andere pretjes was geweest. Dan had hij geen lust om den langen weg naar huis af te leggen en de donkere trappen te beklimmen naar zijn eigen slaapgelegenheid en bracht hij den nacht door in het een of ander volkslogement.

Nanda's liefdevolle, zusterlijke vermaningen hadden tot nog toe niet de minste uitwerking op hem gehad. Veel rechtstreekschen invloed kon zij natuurlijk niet op hem uitoefenen, daar hij immers heele dagen onder haar oog vandaan was en hij bovendien op veel inmenging van zijn zuster niet gesteld was. Meer dan eens had hij haar bedreigd, dat hij van haar zou wegloopen, als zij hem niet met rust liet en Nanda was

bang, dat hij den een of anderen dag zijn bedreiging zou uitvoeren en dan — ja, wat er dan van den jongen terecht moest komen! Zij durfde er niet aan denken!

Zoo was er eigenlijk niemand die eenig gezag over hem kon laten gelden en dat wist hijzelf maar al te goed. De vader was enkele jaren geleden naar Zuid-Afrika vertrokken, om te zien of hij daar fortuin kon maken in het diamantvak. Hier was hij in datzelfde vak jarenlang werkzaam geweest, maar tenslotte werkloos geworden. Zijn vrouw en zijn beide kinderen had hij in Holland achtergelaten, met de stellige belofte, dat hij, als 't hem goed ging, zijn gezin zou laten overkomen naar ginds. Doch daarvan was nooit iets gekomen.

Intusschen was de moeder gestorven kort na het vertrek van den vader en zoo waren broer en zuster alleen achtergebleven. Nanda had zich dapper ge-weerd. Zij had goed leeren naaien op de avondschool en was dus meteen begonnen om voor de verschillende bureu kleedingstukken te naaien en te verstellen en had daarmede weliswaar geen schatten, maar toch het allernoodigste verdiend.

Maar de bureu, die haar eerst uit medelijden aan den gang geholpen hadden, konden op den duur daar niet mee doorgaan. Zij hadden zelf hard werk om rond te komen. Gelukkig had Nanda een paar naai-huizen in den goeuden burgerstand gekregen, door-dat ze geschreven had op advertenties in de krant, en ten laatste was zij zelfs als huisnaaister aangenomen voor een- of tweemaal per week in het groote, aan-zienlijke huis op de gracht.

Zij was daar echter alleen van des morgens negen

uur tot des avonds zes, want wanneer het etenstijd was, wilde mevrouw liever geen naaister meer in huis hebben.

In den eersten tijd, nadat haar vader weg was, kwamen er geregeld brieven uit het verre land, maar langzamerhand werden de tusschenpoozen hoe langer hoe grooter en nu. . . . Ach, hoe lang was het nu al niet geleden, dat zij voor het laatst van hem gehoord had! Het was echter meer dan waarschijnlijk, dat hij nog steeds geen kans zag om terug te komen, of zijn beide kinderen te laten overkomen. Dat zijn vrouw overleden was, daarvan had hij bericht ontvangen en hij had ook een bedroefden brief teruggeschreven. Maar daar was het bij gebleven.

Nu waren al weer een paar jaren verlopen en de brieven van Nanda waren onbeantwoord gebleven.

Zij bleef echter wachten en hopen en deed inmiddels haar best om zoo goed en zoo kwaad als het ging haar brood te verdienen.

Gemakkelijk viel dit haar niet en het kostte haar heel wat hoofdbrekens om iedere week de huur bijeen te scharrelen. Want zij wist: de huisbaas was onverbiddelijk! Omdat zij, zooals zij dat noemde, in het huis een bedrijf uitoefende, had hij haar zelfs geen vermindering van huur toegestaan, toen zij van beneden naar de zolderverdieping getrokken was. Ze mocht nog blij zijn, dat ze daar zat, zei hij. Want met haar rammele machine bezorgde ze den bureu heel wat overlast en hij wilde zijn huurders niet kwijtraken terwille van haar. En als die drie gulden vijftig per week haar te veel waren, had zij 't maar voor 't zeggen. Er waren

liefhebbers genoeg om voor zoo'n luttel bedrag onderdak te zijn.

Nu waren Nanda's levensbehoeften gering en als het slechts haarzelf betroffen had, zou zij nog wel kans gezien hebben om rond te komen. Ongelukkigerwijs was het den laatsten tijd echter maar al te dikwijls voorgekomen, dat Ewald niet werkte en dagen lang op haar zak teerde. Hij gaf dan voor ziek te zijn, maar zijn eigenlijke kwaal was gebrek aan werklust. In werkelijkheid zag hij er tegen op om bij slecht weer de straat op te gaan en hij wist precies, hoe hij het moest aanleggen om Nanda's medelijden op te wekken.

In weerwil van die voorgewende ziekte, was zijn eetlust altijd uitstekend en zijn zuster zou liever zichzelf het noodigste ontzegd hebben, dan hem honger te zien lijden. Bovendien wist hij maar al te goed zichzelf te helpen en menigmaal gebeurde het, dat Nanda, hoewel zij 's morgens tegelijk de deur uitgegaan waren, toch des avond bij haar terugkomst moest constateeren, dat het weinige voedsel, dat ze nog in voorraad had, uit de kast was verdwenen.

Met een zucht stond Nanda op om thee te zetten en haar avondboterham gereed te maken. Maar een enkele blik in de kast was voldoende om haar te bewijzen, dat Ewald zich weer had toegeëigend, wat zij voor zichzelf had bestemd. Gelukkig had ze in een trommel nog een zakje meel, zoodat ze toch een bord pap voor zich kon klaarmaken met de melk, die zij over had.

Zoo waren dus de levensomstandigheden van het achttienjarige meisje wel verre van rooskleurig.

HOOFDSTUK III

Nanda's troost

Nadat zij haar sober maal genuttigd had, haalde zij van onder den doek eenig naaiwerk te voorschijn, kreeg haar naaimachine en begon aan haar avondwerk.

Zij was spoedig ijverig aan den gang.

Het lamplicht wierp zijn schijnsel over haar gebogen hoofd en bescheen, als zij even opkeek, haar bleek en vermoeid gelaat. Ze had nog veel te doen en het zou nog geruimen tijd duren, eer zij eindelijk zou kunnen uitrusten in haar bed en door den slaap nieuwe krachten bekomen voor den dag van morgen.

Terwijl zij zoo gestadig voortnaaide, waren haar gedachten bezig met hetgeen de afgeloopen dag gebracht had. Ze peinsde over de vraag, die zij bij haar vertrek van de gracht aan de dienstbode had verzocht over te brengen. Zou mevrouw Van Berkelbach er ooren naar hebben? Als Grada maar niet vergat om het te vragen! Want het gebeurde vaak, dat zij mevrouw zelf den geheelen dag niet zag en dat Amalia, haar dochter, haar 's morgens het werk kwam aanwijzen, dat dien dag gedaan moest worden. Amalia was altijd zoo trotsch, zij sprak zoo uit de hoogte en hield zich zoozeer op een afstand van het arme naaistertje, dat ze zich niet verwaardigde meer dan het hoognoodige tot haar te zeggen. En Nanda zag er tegen op om bij Amalia met haar verzoek aan te komen. Neen, dan was het nog maar het beste, dat Grada, de dienstbode, het voorstel deed.

Terwijl ze zoo voortwerkte, hoorde zij opeens luide voetstappen op de trap en een oogenblik later vloog de deur open en stond Ewald vóór haar.

„Zoo, Nan! Ben je eindelijk eens thuis?” riep de jongen. „Ik ben vanmiddag ook al hier geweest, maar vond natuurlijk weer alleen de kat!”

„k Was uit naaien op de gracht, Wald,” zei Nanda vriendelijk, terwijl ze even haar naaiwerk liet rusten. „Maar hoe kwam je zoo opeens midden op den dag thuis? Kon je nergens werk vinden vandaag?”

„Jawel, 'k heb op de markt mijn keel schor staan schreeuwen voor een ouden koopman, die daar met een partijtje rommel stond en die zelf zeker niet bij stem was. En dat karweitje heeft me net twee kwartjes opgebracht! En omdat mijn keel zoo droog was geworden en ik zoo wee in mijn maag werd, kwam ik vanmiddag naar huis om te drinken en om te zien, of je nog wat eten voor me had.”

„En toen heb je al het brood uit de kast genomen en de koffie, die er nog stond, opgemaakt, is 't niet?”

„k Heb ze gewarmd op het petroleumstel,” was het antwoord, en niet in 't minst verlegen voegde Ewald er aan toe:

„Ik heb er toen maar een scheutje melk in gedaan.”

„En de twee kwartjes, waar zijn die?” onderzocht zijn zuster. „Je weet, Wald, dat Zaterdag de huur gereed moet liggen en ik heb niet meer dan twee gulden vijf en twintig. Als jij er nu die twee kwartjes bij doet, zal ik zien om er de rest nog bij te verdienen met mijn naaiwerk van den winkel.”

De jongen had zich op een stoel laten neervallen en sloeg met zijn hand zijn pet uit, die doorweekt was

van den regen. Hij antwoordde niet dadelijk. Toen zei hij brutaalweg: „Ik moest toch eten hebben zeker! Of dacht je, dat ik den heelen dag teren kan op een paar stukken droog brood? Hier, dit is alles, wat ik nog over heb en dat kun je wel krijgen voor mijn part.”

Hij grabbelde in zijn zak en scharrelde vijftien losse centen bij elkaar, die hij op de tafel uittelde.

Nanda zuchtte. Zij had haar middagmaal gedaan met een bord meelpap na een langen dag van ingespannen arbeid, terwijl Ewald haar zelfs haar avondboterham ontnomen had. Ze gewaagde daarvan echter maar niet. Ze wist bij ondervinding, dat haar woorden toch geen andere uitwerking zouden hebben, dan dat Ewald nog boozter en gemelijker werd.

„Heb je nog thee?” vroeg hij na eenige oogenblikken van stilzwijgen. „Dan ga ik maar naar bed. Jij bent tòch altijd even saai. En dan dat eindelooze genaai op die machine!”

Nanda schonk hem een kopje thee in en zette het vóór hem neer.

„Hè, Wald!” zei ze vriendelijk, „wanneer zul je eens anders thuiskomen dan zoo?”

„Hoe zoo?”

„Ik bedoel, dat je eens wat vriendelijker bent en niet altijd zoo bits en zoo norsch. Toe, probeer het eens!”

Zij stond nu naast hem en legde haar hand op zijn schouder. Maar hij wendde het hoofd af en maakte een ongeduldige, afwerende beweging.

„We hebben zóó toch zoo weinig aan elkaar en het kòn toch zoo heel anders zijn. Toe, Wald! Probeer toch nog eens ernstig om een nieuw leven te beginnen

en ernstig en ijverig aan het werk te gaan, in plaats van gedurig weer op de straat je fortuin te zoeken. De meester op school heeft vaak tegen vader gezegd, dat je een goed verstand hebt en dat je het een heel eind in de wereld zou kunnen brengen, als je wilde. Denk jij er nooit eens aan, hoe goed wij het samen zouden kunnen hebben, als je eens geregeld je werk had? Ook al zou je dan aanstonds nog niet zooveel verdienen, dan zouden we toch niet zoo'n armoedig bestaan behoeven te leiden als nu."

Ewald haalde zijn schouders eens op en het scheen, dat de woorden van zijn zuster weinig ingang bij hem vonden. Toch gaf deze den moed nog niet op en vervolgde:

„Je bent toch gezond en sterk, en toen je pas bij het meubelvak was, noemde de patroon je toch een handigen jongen. Als je nog eens je best deed om weer in datzelfde vak een baantje te krijgen?"

„Hoe kàn ik dat? Jij praat er gemakkelijk genoeg over, maar zulke plaatsen heb je niet voor 't opscheppen!"

„Nee, natuurlijk niet. Maar je kunt je toch in ieder geval bij de Arbeidsbeurs aanmelden en je daar laten inschrijven. Wie weet, wat er zodoende zich nog eens voor je opdoet! Toe, doe het maar om mijnentwil en . . . uit eerbied voor moeders nagedachtenis. Denk je eens in, dat vader onverwachts terugkwam en vroeg, wat er van zijn eenigen zoon geworden was! Vader was er zoo trotsch op, toen hij wist, dat je bij een meubelmaker geplaatst was, vóór hij vertrok. Toe, Wald! . . ." en haar hand streek liefkoozend over zijn dik, bruin haar, „doe je best nog eens! Je bent voor

mij ook al wat ik heb....” En de tranen kwamen haar in de oogèn, toen hij haar, opstaande, in de rede viel:

„Och, altijd diezelfde praatjes. Alsof ik er iets aan doen kan, dat 't alles zoo tegenloopt! Kom, geef me het lampje maar, dan ga 'k naar bed.”

Eenige oogenblikken later had hij zijn slaapgelegenheid opgezocht, zijn zuster aan zichzelf en aan haar droevige gedachten overlatend.

Toen hij de deur achter zich dichtgetrokken had, viel Nanda op haar stoel terug en met de ellebogen op de tafel en het hoofd in de handen geleund, gaf zij zich over aan haar verdriet en schreide zacht.

Wat moest toch de toekomst baren, waarin zij zoo weinig licht zag voor haar broer? Waarom was hij toch zoo? Wie kon dat stug en weerbarstig gemoed veranderen en vermurwen? Ach, zij zeker niet! Hoe vaak had zij 't al niet geprobeerd, met eindeloos geduld en groote zachtmoedigheid, want, ondanks zijn groote gebreken, waarvoor zij waarlijk niet blind was, gevoelde zij, dat ze van hem hield. Maar toch, dat wist zij heel zeker, Eén was er, die de harten kent en het stugste gemoed kan neigen naar Zijn wil.

Zij stond op en haalde haar bijbel uit het kastje. Het was de trouwbijbel, die haar ouders op hun huwelijksdag gekregen hadden en waarin zij iederen dag las. Zij sloeg hem open en trachtte ook nu weer er kracht en bemoediging uit te putten voor al haar leed. Die bijbel was inderdaad haar toevlucht en troost, wanneer de last des levens haar ondraaglijk scheen en uit die heilige bladen klonk het haar zoo menigmaal bemoedigend tegen: „Ik, Ik ben het, die u troost,” en „Komt

herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.”

Zij boog ook nu weer het hoofd over die heerlijke belofte en bad. Al haar zorgen, al haar verdriet legde zij als het ware biddend neer voor den Hoorder der gebeden en gesterkt en getroost hervatte zij daarop haar werk.

HOOFDSTUK IV

Een ander tooneel

Mevrouw Van Berkelbach bevond zich in den zogenaaamden kleinen salon, die uitzag op de gracht. Het was omstreeks acht uur, denzelfden tijd, waarop Ewald Weber was thuisgekomen bij zijn zuster. Het tweede meisje had zoo juist het theewater binnengebracht en alles gereedgezet. De couranten lagen al te wachten op het oogenblik, waarop Amalia ze zou openvouwen, om er haar moeder uit voor te lezen.

Het was een weelderige omgeving, waarin alles sprak van rijkdom en overvloed. Kostbare meubels, zware kleeden en gordijnen, smaakvolle schilderijen aan den wand, fraaie vazen van antiek porcelein, een kroon, die een zee van licht verspreidde door de duizendvoudige schittering van haar geslepen kristal, kortom alles, wat het leven kan veraangenamen en vergemakkelijken, was aanwezig, en indien rijkdom en weelde den mensch gelukkig konden maken, dan zou er aan het geluk van mevrouw Van Berkelbach en haar dochter zeker niets ontbroken hebben.

Zooals zij daar zat in haar sierlijk gebeeldhouwden

armstoel met zachte kussens van brocaatzijde, was zij een vorstelijke verschijning. Het golvend haar was met zorg gekapt, maar de grijzende krullen bij de slapen verrieden niettemin, dat zij de vijftig reeds voorbij was. Haar gelaat was mooi, maar niet innemend. Daartoe droeg het al te zeer een trotsche, zelfvoldane uitdrukking.

Anna, het kamermeisje, bleef nog even dralen, alvorens zij de kamer weer verliet. Vragend zag mevrouw Van Berkelbach op van het tijdschrift, waarin zij zat te bladeren.

„Wel?”

„Een boodschap van Nanda, de naaister, mevrouw. Zij had aan Grada verzocht vanmiddag om u te vragen, of u haar de volgende week ook een dag extra zoudt kunnen inschikken. Er was nog zooveel werk blijven liggen, dat ze niet klaar had kunnen krijgen vandaag. Zij zou het u zelf wel gevraagd hebben, maar ze had u niet meer gezien, vóór zij wegging.”

„Als er zooveel werk is blijven liggen, zal ze zeker wel niet veel hebben uitgevoerd. Ik denk, dat ze wat veel gepraat heeft vanmiddag. Ze is zeker bij jullie in de keuken geweest?”

„Neen, mevrouw, ze is geen oogenblik beneden geweest en wij hebben haar ook niet opgehouden. Maar juffrouw Amalia heeft haar, vóór zij met u uitging, meen ik, nog allerlei werk gegeven, waardoor zij het andere niet af kon krijgen.”

„Nu, in ieder geval zal ik er morgen eens naar kijken en dan zullen we wel zien,” besloot mevrouw met een hoofdknik, die Anna te kennen gaf, dat het onderhoud hiermee afgevoerd was.

„Wat een hardvochtig mensch,” mompelde Anna in zich zelf, toen zij de kamer verlaten had. „Als zij zelf maar eens door weer en wind er op uit moest om haar brood te verdienen, zou ze wel anders oordeelen!”

Met een blos van verontwaardiging kwam zij in de keuken terug, waar Grada, de keukenmeid, juist met den afwasch gereed was en bezig was het eetservies te bergen.

„Nu, en wat heeft mevrouw gezegd?” vroeg zij. „Je hebt de boodschap voor Nanda toch overgebracht?”

„Ja, dat heb ik, en mevrouw zei, dat ze eerst morgen den boel eens zal nakijken. Zij dacht, dat Nanda niet veel uitgevoerd had en zij was bang, dat ze haar tijd bij ons in de keuken verpraat had.”

„Hoe is 't toch mogelijk!” riep de keukenprinses verontwaardigd. „Je hebt toch gezegd, dat Nanda in 't geheel niet beneden is geweest? Het schepseltje heeft hard zitten naaien al den tijd, dat mevrouw en haar

dochter de deur uit waren. Ik heb haar vanmiddag een kopje bouillon bovengebracht en toen had de stakkerd een kleur van het ingespannen werken. Neen, Nanda luieren? Dan kent mevrouw haar in 't geheel niet! Ik wou, dat ikzelf die boodschap maar overgebracht had,

dan zou ik mevrouw wel verteld hebben, dat zij zich heelemaal vergist! Nanda haar tijd verpraten? Wel, nu nog mooier! Och kind," voegde zij er aan toe op een toon van meerderheid, waartoe haar leeftijd en haar ervaring haar het recht gaven, naar zij meende, „als je zooveel van de wereld en van de menschen gezien hebt als ik, zul je ook wel inzien, dat de grootelui er dikwijls geen flauw begrip van hebben hoe een arme stakkerd als Nanda moet ploeteren om op een eerlijke manier aan den kost te komen. Enfin, we zullen zien, hoe het loopt."

Op dat oogenblik werd de huisbel overgehaald en galmend klonk het geluid door de lange gang.

„Zeker de post," zei Grada en haastig liep Anna naar de brievenbus, om een oogenblik later terug te keeren met een paar brieven en drukwerken, die ze meteen naar boven bracht.

„Daar is een brief bij van mijnheer Onno," zei ze in zichzelf. „Nu, dien mag ik vrij wat liever lijden dan zijn moeder. Heelemaal niet trotsch, hoor! Toen die nog thuis was, moet het hier heel wat prettiger geweest zijn dan den laatsten tijd!"

HOOFDSTUK V

Een belangrijke brief

Juist toen Anna de post binnenbracht, kwam Amalia van Berkelbach, de eenige dochter des huizes, de boventrap af. Zij was blijkbaar op haar eigen

kamer bezig geweest en nu kwam zij voor de thee en de courant naar den salon.

Zonder een woord te zeggen nam zij Anna de brieven uit de handen en bezag ze vluchtig. Binnengekomen, nam zij plaats in een smaakvol verguld stoeltje tegenover haar moeder.

„Heb je nieuws?” vroeg deze, van haar lectuur opziende.

„Een brief uit Engeland van oom Henry, om te beginnen, en deze is van Onno.”

„Laat me dien dan maar eerst lezen,” zei mevrouw en den brief haastig openend, las zij vluchtig voor zichzelf den inhoud door.

„Wat schrijft Onno, mama?” vroeg haar dochter nieuwsgierig. „Heeft hij nieuws?”

„Ja, en groot nieuws ook! Verbeeld je, hij schrijft, dat het huis, waarin zij van hun trouwdag af gewoond hebben, verkocht is en dat de nieuwe eigenaar er zelf in gaat wonen. Nu is hem de huur opgezegd en moet hij dus binnen korten tijd een ander huis zien te krijgen. Dat schijnt niet zoo gemakkelijk te gaan en daarom is hij besloten om zelf een huis te laten bouwen, meer aan den buitenkant van de stad, omdat het daar frisscher en gezonder wonen is, vooral ook voor Ethel en de kinderen. Denkelijk zal het een heele poos duren eer het nieuwe huis gereed en bewoonbaar is en nu vraagt hij ons toestemming voor Ethel en de beide kinderen, om zolang hier te komen wonen. Hijzelf blijft voor zijn zaken daarginds en is van plan om van 's Zaterdags tot 's Maandags hier te zijn. Hij schrijft verder, dat de heele familie nergens beter bezorgd kan zijn dan bij ons en. . . . waar staat het ook weer? O,

ja . . . „en dus, mama, zeg als 't u blijft niet „neen”. 't Is maar een tijdelijke ongelegenheid, die wij u veroorzaken en met den zomer hopen wij onzen intrek te kunnen nemen in het nieuwe huis. Dus behoeft u uw buitenlandsche reis er niet om uit te stellen.” Hier, lees zelf maar,” zei mevrouw en reikte haar dochter het papier over.

„En, mama, wat denkt u Onno terug te schrijven?” vroeg deze, nadat zij met gefronste wenkbrauwen en een ontevreden gezicht den brief had doorgelezen.

„Natuurlijk, dat het goed is, hoe kan ik anders? De omstandigheden brengen dat nu eenmaal zoo mee. Je moet niet vergeten, dat ze anders voor een groote moeilijkheid zitten.”

„Dacht ik het niet?” riep Amalia spijtig uit. „Een mooie boel zal het hier worden als Ethel hier in huis komt! Natuurlijk zal ze den baas willen spelen over u zoowel als over mij. En dan die ongezeglijke kinderen! Wat een last, dat alles! Ik wou, dat u het maar afschreef, mama! Ja, als het Onno alleen was, dan was 't natuurlijk wat anders. Het is hier zijn ouderlijk huis. Maar waarom moet hij nu zijn heele huishouden hier brengen? Natuurlijk zullen zij de kamers moeten hebben op mijn verdieping. Zeker! Of Amalia maar verhuizen wil! En 's avonds gehuil van kinderen en . . . en . . .”

Ze was danig uit haar humeur en haar gezichtje toonde duidelijk, hoe onaangenaam ze dat alles vond en hoe weinig welkom haar het aangekondigde bezoek was. Bovendien giste zij, en terecht, dat haar moeder, anders altijd bereid om zich naar de wenschen en grillen van haar dochter te schikken, op dit punt niet toe

zou geven. Onno was nu eenmaal de oogappel van zijn moeder, haar liefde en haar trots. Weliswaar was zij veel minder ingenomen met Ethel, die zoo geheel anders was dan zij, maar zij was nu eenmaal Onno's vrouw en de moeder van een drietal kinderen, die bij grootmama geen kwaad konden doen.

Bovendien vond deze het een prettige gedachte, dat haar zoon elke week thuis zou komen. Met hem, zei ze altijd, kon men zoo prettig en verstandig praten en zij verheugde zich in het denkbeeld van de afwisseling, die het voorgenomen bezoek in het vrij eentonige en onbeduidende leven van allen dag zou brengen. Visites maken, visites ontvangen, winkelen, dat waren gewoonlijk de dingen, die haar bestaan vulden en die haar leven toch ten slotte leeg en saai deden zijn.

Neen, ze zou ditmaal niet toegeven aan Amalia's wensch en zij nam zich daarentegen met de meeste beslistheid voor, om nog dien eigen avond te antwoorden, dat zij Onno's plan toejuichte en hen allen met genoegen zou ontvangen.

HOOFDSTUK VI

Wat ze er van dachten

„Wil ik je nu eens wat nieuws vertellen?”

Met deze tot nieuwsgierigheid prikkelende vraag begroette Grada den volgenden morgen Anna, toen deze de keuken binnenkwam met den stofzuiger, waarmede zij zoo juist de slaapkamers had gedaan.

„Wel? Wat dan? Iets bijzonders?”

„Ja, zéker, iets bijzonders! Mijnheer Onno komt hier voor een poos met zijn heele huishouden zijn in-trek nemen. Toen ik daareven met het huishoudboekje binnen was voor de boodschappen, heeft mevrouw het mij verteld.”

„Meen je 't heusch?” vroeg Anna verrast. Men kon aan haar stem hooren, dat zij er mee ingenomen was.

„Ja zeker, en naar ik hoor zullen ze, vóór het drie maanden verder is, al hier zijn. Nu, dan zal er wel wat leven in de brouwerij komen! Dat zal me een drukte geven met die twee wilde jongens. Agnes is een bedaard meisje, waarmee je niet zooveel te stellen hebt, maar die twee broertjes kunnen den boel geducht op stelten zetten!”

„Ja, dat herinner ik me nog wel van den zomer, toen de familie hier gelogeed was. En hoe vinden ze 't binnen?”

„Och, ik geloof, dat mevrouw het wel prettig vindt. Maar naar haar gezicht te oordeelen, vond juf-frouw Amalia het maar heel matig. Nu, je weet nog wel, hoe zij er van den zomer onder was. Den eersten dag vond zij 't wel aardig, maar al heel gauw had zij er genoeg van en ze trok pas een beetje bij, toen het gezelschap weer goed en wel vertrokken was.”

„Ik weet het nog maar al te goed!” beaamde Anna. „Nooit heb ik zooveel standjes van haar gehad als in dien tijd.”

„Weet je, wat het is? Ze is altijd gewend, dat alles naar haar wenschen marcheert en op haar wenken vliegt. En je begrijpt: in zulke weken gaat dat niet allemaal zoo vlot. En bovendien, ik heb wel eens meenen te merken, dat mijnheer Onno zijn zusje af en

toe terdege op haar plaats weet te zetten en daar zal zij ook wel niet over te spreken zijn!"

„Ik houd veel van de jonge mevrouw Van Berkelbach,” zei Anna. „Ik ben altijd blij als zij weer eens komt. En de kinderen, och! daar zie ik niet zoo tegen op. Net zooals je zegt, Grada, die brengen wat leven in de brouwerij en wat vroolijkheid in huis. En een beetje vroolijkheid is hier geen weelde. Je ziet dan toch ook weer eens tegen een vriendelijker gezicht aan, dan we gewoonlijk binnen te zien krijgen. Wat mij betreft, mogen ze gerust komen!”

„Ja, en mijnheer Onno was van plan om dan iedere week van 's Zaterdags tot 's Maandags over te komen. Je weet wel: als hij er is, is de oude mevrouw altijd een heel ander mensch. Hij is vroolijk en vriendelijk en weet met zijn zuster ook nogal aardig om te springen, zonder zich door haar te laten ringelooren. Ik zou ook wel eens willen weten, wie het met hem niet goed zou kunnen vinden!”

„Weet je, voor wie het ook prettig zal zijn, als ze komen?”

„Voor wie dan wel?”

„Wel, voor Nanda, de naaister. Want geloof maar, dat er wat te verstellen zal zijn in dien tijd! Die jongelui zorgen gewoonlijk wel, dat de naaister wat te doen heeft! En als de oude mevrouw haar niet noodig heeft, zal de jonge haar nogal eens kunnen gebruiken! De kleeren van de twee jongens moeten natuurlijk heel gehouden worden en de kleine Agnes zal ook wel eens een jurkje noodig hebben en zodoende zal Nanda er nog goed mee zijn, denk ik.”

„Zoo gauw als ze weer komt, zal ik haar het

nieuws meteen maar vertellen. Die stakkerd schijnt haar plezier ook wel op te kunnen en al klaagt ze nooit, ik geloof toch, dat ze 't niet al te breed heeft."

„Zij ziet er knapjes uit, maar dan heb je 't ook gezegd. Heb je dien dunnen wintermantel gezien? Als het schepsel daar den winter mee door moet! Waar ze toch eigenlijk wonen mag? Weet jij het?"

„Neen, ze zegt zoo weinig over zichzelf en over haar eigen aangelegenheden. 'k Weet alleen, dat zij nog een broer heeft. Die schijnt werkeloos te zijn, dus je begrijpt: ook al geen voordeel voor Nanda!"

De beide dienstboden zetten al opruimend en reddend nog een oogenblik het gesprek voort, totdat Amalia in de keuken verscheen, met een opdracht van haar moeder voor Grada.

Grada was al een oudgediende in het huishouden van de familie Van Berkelbach. Mijnheer Onno had zij al gekend, toen hij nog maar een ventje van een jaar of zes was en Amalia was toen nog niet eens geboren. Zij had alle lief en leed in de familie meegemaakt en het gebeurde nu nog wel, dat mijnheer Onno of zijn vrouw in de keuken kwamen om een praatje met haar te maken, of liever om haar zelf aan 't praten te krijgen over den ouden tijd. Zij had bij zulke gelegenheden gewoonlijk maar een kleine aanleiding noodig om op dreef te raken en als ze eenmaal bezig was met vertellen, dan volgde de eene oude herinnering op de andere en bleek het, dat Grada, die wel eens wat wonderlijk uit den hoek kon komen en de dingen wel eens snibbiger zei, dan zij ze meende, een hart van goud had.

Maar dat Grada al zoo lang bij de familie Van

Berkelbach diende, maakte ook, dat zij zich wel eens rechten aanmatigde, die mijnheer Onno haar van harte gunde en die de oude mevrouw ook nog wel kon verontschuldigen, maar die voor Amalia een gestadige ergernis waren. Zij kon soms daarover bij haar moeder haar nood klagen: „Neen, mama, verbeeld u, die Grada. . . .” en dan volgde er weer een uitvoerige omschrijving van de een of andere grief. Mevrouw Van Berkelbach trachtte dan de zaak te vergoelijken met een: „Och, kind, Grada meent het niet zoo kwaad. Je moet denken: ze kent je al van dat je een baby was af en. . . .” Maar Amalia vond, dat niemand het recht had om haar in haar waardigheid te kwetsen en zéker niet de keukenmeid! O, als mama maar naar haar dochter had willen luisteren, dan zouden ze allang „dat meubel”, zooals zij Grada gewoon was aan te duiden, kwijt geweest zijn!

Maar mevrouw Van Berkelbach, hoe meegaande ze zich ook gewoonlijk toonde, waar het Amalia's wenschen gold, die dikwijls onredelijk genoeg waren, had haar in dezen toch niet toegegeven. Ongelukkigerwijs was Grada niet altijd verstandig genoeg om de trotsche houding en manieren van Amalia over het hoofd te zien. Integendeel, zij gaf meer dan eens toe aan de verleiding om haar door haar eigen toon en houding te prikkelen, hetgeen de verstandhouding tuschen die twee natuurlijk niet ten goede kwam.

Nauwelijks had Grada de opdracht, haar door Amalia verstrekt, aangehoord, of zij trachtte een gesprek te beginnen over het onderwerp, dat haar gedachten zoozeer bezighield.

„Nu, juffrouw Amalia, dat zal een heele drukte geven in huis, als uw broer met zijn heele huishouden hier komt. U is er zeker wel blij mee?”

Amalia wierp met een hooghartig gebaar het hoofd in den nek en antwoordde met een minachtend glimlachje:

„Voor jullie zal 't zeker wel een goede tijd zijn. Het bezoek zal jullie nogal eens een extraatje opleveren en voor een goede fooi moet je dan maar wat meer werk over hebben.”

„Dat zouden we zonder fooi ook wel, juffrouw Amalia, want voor uw broer en zijn vrouw zouden we geen moeite ontzien. Maar voor u is het misschien druk genoeg, want wie zal er met de kinderen uitgaan en ze bezighouden, als uw mama met de jonge mevrouw eens uit wandelen gaat of visites gaat maken?”

Dat was bij vorige gelegenheden, als de familie was komen logeeren, inderdaad een enkelen keer gebeurd, tot groote ergernis van het trotsche meisje. De kinderjuffrouw was toen met vacantie geweest. Maar ditmaal, dat nam zij zich stellig voor, zou het zoo niet gaan. Die eigenwijze, onbeschaamde keukenmeid had haar zoowaar een goed denkbeeld aan de hand gedaan: ze zou er bij haar moeder op aandringen om aan Onno te schrijven, dat hij de kinderjuffrouw moest meebrengen. Dan was zij meteen van al die hinderlijke bemoeiingen verlost. Goed, dat zij er nog tijdig aan dacht!

En zonder verder op Grada's woorden in te gaan verliet zij de keuken.

HOOFDSTUK VII

Een verblijdend bericht

De Dinsdag kwam en Nanda belde op het gewone uur aan het huis op de gracht.

Anna opende haar de voordeur en begon meteen: „Dag, Nanda. Ik heb aan mevrouw gevraagd, of je Donderdag ook moogt komen. Grada gaf mij de boodschap mee, want die heeft mevrouw 's avonds niet meer gesproken.”

„En?” vroeg Nanda. „Zou mevrouw het goedvinden?”

„Mevrouw zou het werk eens inspecteeren, en dan zou zij het je zelf wel zeggen. Maar,” liet Anna er snel op volgen, „je zult het in de toekomst nog wel drukker krijgen hier aan huis, want binnenkort brengt de jonge mijnheer zijn heele huisgezin hier: mijnheer en mevrouw en drie kinderen. Nu, die zullen wel wat naaiwerk te doen geven, dat begrijp je.”

Nanda bloosde van blijdschap bij 't vernemen van dat goede nieuws. Werk! Als zij maar werk had! Want werk beteekende geld in de beurs en eten op tafel en meer warmte en licht. Dankbaar keek zij het dienstmeisje aan, dat haar met zulk een verblijdend bericht begroette. En ze nam zich voor om zoo mogelijk nóg ijveriger te werken van nu aan, opdat mevrouw Van Berkelbach tevreden zou zijn.

Anna had haar de vreugde van het goede vooruitzicht niet willen bederven, door te gewagen van de wantrouwende en onbillijke woorden van mevrouw.

Zoo beklom Nanda welgemoed de breede, met een zwaren looper bedekte trap, die voerde naar de bovenverdieping, waar het naaikamertje was, een klein zijvertrek, dat op den tuin uitzag en waar een stapel werk op haar lag te wachten.

Kort daarna kwam Anna haar een kop thee met een beschuit brengen. Mevrouw rekende, dat de naaister thuis ontbeten had en een ontbijt werd haar dus niet verstrekt. Alleen kreeg zij om halfeen op een blad een kopje koffie, met een paar boterhammen, voldoende maar sober van belegsels voorzien. Natuurlijk werd haar, waneer er des middags thee gedronken werd in de keuken, ook een kopje boven gebracht. Maar dat was dan ook verder voldoende, vond mevrouw, bij de twee gulden loon, die zij als naailoon ontving. Een enkelen keer had Grada de vriendelijkheid, om een kopje bouillon te geven, als het erg druk was met de kokerij en er voor theezetten geen tijd was geweest.

Maar Nanda was dankbaar en tevreden met wat zij kreeg. De dienstboden waren haar, dat merkte zij wel, niet onvriendelijk gezind. Weliswaar hadden zij den eersten tijd eigenlijk niet heel veel notitie van haar genomen, totdat zij haar wat meer hadden leeren kennen en het vermoeden bij haar was gerezen, dat Nanda het niet te breed had en schraalhans wel keukenmeester bij haar zou zijn. Haar stil en bescheiden optreden had het vertrouwen van de beide dienstmeisjes gewekt en zoo was een verhouding ontstaan, die wel niet van zeer vertrouwelyken, maar toch vriendschappelyken aard was.

„Toch een lief, zacht meisje, die Nanda,” zei

Anna, nu zij weer bij Grada in de keuken kwam. „Mijnentwege ravotten straks de jongens den heelen dag, dat de lappen bij hun kleeren neerhangen! Dan heeft zij tenminste wat te doen. Ik ben blij, dat ik haar dat goede nieuws kon overbrengen daareven. Zoo'n blij vooruitzicht zal misschien haar heelen dag opvroolijken!”

HOOFDSTUK VIII

Goede vooruitzichten

Inderdaad verrichtte Nanda dien dag met groote opgewektheid haar werk. Zelfs betrapte zij er zich meer dan eens op, dat ze onwillekeurig al naaiend en passend en metend, oude liedjes zat te neuriën, liedjes uit haar kinderjaren. En toen Anna haar tegen den middag haar twaalfuurtje boven bracht, viel het haar op, dat het anders zoo vaak betrokken gezicht er thans zoo welgemoed uitzag. Zij begreep wel, waaraan die verandering toe te schrijven was en waar Nanda's gedachten van vervuld waren.

„Ja, dat zal een heele drukte zijn, als die heele familie hier voor zoo langen tijd te gast is,” zei ze. „En zulke beste menschen!”

„Ken je de familie persoonlijk?” vroeg Nanda.

„Dat zou ik denken! Ik ben al een paar jaar hier en ze komen ieder jaar een- of tweemaal logeeren. De jonge mevrouw Van Berkelbach is precies het tegenovergestelde van haar schoonmoeder en juffrouw

Amalia. Die zijn nogal wat trotsch en uit de hoogte, dat zul je misschien ook wel gemerkt hebben."

„Ik mag er niet over klagen," was het ontwijkende antwoord.

„Nu, maar zij is net andersom: lief en innemend en vriendelijk! En mijnheer ook, hoor! Zoo vroolijk en opgewekt. Wat de kinderen betreft, Agnes, de oudste, is net haar moeder. Maar de twee jongens, ja, dat zijn echte robbedoezen, die altijd in toom gehouden moeten worden. Anders zouden ze den boel kort en klein breken. Maar al zijn ze soms erg lastig en rumoerig, kwaad zijn ze niet. Ik ben wel blij, dat ze komen. En voor jou is 't ook wel prettig, denk ik. Je zult ook wel blij wezen, als er wat meer verdiend wordt. 't Is hier ook al geen weelde voor een huisnaaister!"

„'t Gaat nogal, moet ik zeggen. Ik ben er best tevreden mee. 'k Ben wat blij, dat ik hier komen mag, want 't geld wordt tegenwoordig moeilijk genoeg verdiend en er zijn er heel wat, die geen werk kunnen krijgen."

„Nu, de vorige naaisters hebben er dikwijls over geklaagd, dat mevrouw ze niet beter betaalde en nu ja, waarom zou ik niet zeggen wat ik denk? Ik vind, dat mevrouw de naaister niet vóór het eten moest wegsturen, en dat in den winter!"

Nanda kreeg een kleur. Ze wilde liever niet op dit onderwerp ingaan.

„Och," zei ze, „ik ga naar huis, moet je denken, en dan voorzie ik daar zelf wel in."

Anna keek haar met stille verbazing en met deernis aan. „Stakkerd!" dacht ze bij zichzelf. „Ik kan wel nagaan, hoe zoo'n middagmaal er uitziet bij jou!"

Maar zij wachtte zich wel, van haar gedachten blijk te geven.

„Heeft mevrouw nog meer kinderen, dan den jongen mijnheer en juffrouw Amalia?” vroeg Nanda.

„Er is nog een zoon in Indië. Dat is Eduard. Maar mijnheer Onno is de oudste en ik geloof wel, dat zij van hem het meeste houdt.”

De kamerschel van beneden liet zich hooren.

„Dat is voor mij,” zei Anna. „Nu, verheug je dan maar vast in 't vooruitzicht!” En met een vriendelijken hoofdknik wipte zij de kamer weer uit, Nanda aan haar eigen gedachten overlatend.

„Ach! Als er zich nu ook maar eens iets goeds opdeed voor Ewald,” zuchtte het meisje. „Zijn vooruitzichten zijn nog altijd even slecht. Maar kom, ik wil niet ondankbaar wezen en klagen, nu God zoo vriendelijk voor mij heeft gezorgd. Hij is toch machtig om ook voor hem een weg te banen.”

Met deze bemoedigende gedachte zette zij zich tot den maaltijd, die op haar stond te wachten. Anna vermoedde niet half, hoe welkom die haar was.

HOOFDSTUK IX

Een huis vol menschen

Amalia had meteen aan haar voornemen gevolg gegeven en mevrouw Van Berkelbach had nog dien eigen dag geschreven, dat het raadzaam zou zijn om de kinderjuffrouw mee te brengen.

En zoo gebeurde het, dat op zekeren dag — een paar maanden na deze correspondentie — vóór het huis op de gracht een groote auto stilhield, die de lang verwachte gasten kwam brengen. Mijnheer Van Berkelbach chauffeerde zelf. Naast hem zat de oudste jongen, een ventje van zes jaar. Binnenin zaten mevrouw met de beide andere kinderen en de kinderjuffrouw.

't Was een heele drukte, eer ze allen uit de auto waren. De voordeur was inmiddels al geopend en de oude mevrouw Van Berkelbach en Amalia verwelkomden de gasten in de vestibule. Onderwijl waren Grada en Anna druk in de weer om op de aanwijzingen en met de hulp van mijnheer Onno een paar groote koffers, die achter op de auto bevestigd waren geweest, naar binnen te dragen.

„En hier zijn we nu, moeder,” sprak mijnheer Onno opgewekt, terwijl hij zich de handen wreef van genoegen. „We hopen maar, dat u niet te veel last van ons zult hebben en niet al te zeer naar ons vertrek zult verlangen. Misschien willen Grada en Anna wel vast deze twee koffers naar boven brengen en op onze kamer zetten. De andere bagage komt per spoor en zal er vandaag of morgen dus ook wel zijn.”

Intusschen had de begroeting plaats en men kon wel zien, dat de oude mevrouw haar zoon met vreugde ontving. Zij was weliswaar aanmerkelijk koeler tegenover zijn jonge vrouw, maar in de algemeene drukte en het geroezemoes in de omgeving, viel dat nauwelijks op.

Wat klonken die heldere kinderstemmetjes wonderlijk, zoo luchtig en vroolijk in deze omgeving van

statige deftigheid, binnen deze muren, waar in de gewone omstandigheden altijd een zekere gedrukte stemming heerschte. Het was, of 't opeens een ander huis was geworden. Het was niet zóó, dat de kinderen zich gedrukt voelden door die geheel andere omgeving, waarin ze plotseling verplaatst waren, neen, maar zij schenen hun eigen stemming, hun vroolijke luidruchtigheid te hebben meegebracht, een vroolijkheid, die op al de aanwezigen scheen in te werken. Zelfs Amalia's terughoudendheid was er niet tegen bestand en zij moest zichzelf verbaasd bekennen, dat ze 't toch wel aardige kinderen vond. En grootmama, wel, haar gezicht was een en al zonneshijn, nu zij het vroolijke troepje gadesloeg.

„Nu allemaal maar gauw naar boven,” noodigde zij. In een ommezien hingen hoeden en jassen en mantels aan den kapstok en ging het gezelschap de trap op. De jonge mevrouw ging stilletjes even naar de keuken, waarheen zij juist de beide dienstboden weer had zien terugkeeren en met een ongekunstelde hartelijkheid stak zij beiden de hand toe.

„Wel, hoe gaat het jullie?”

„Ons gaat het goed, mevrouw,” antwoordde Grada met een buiging, „en we hopen, dat het met u van 't zelfde mag zijn.”

„Dank je, Grada. Ja, wij maken het best gelukkig. Het zal voor jullie wel een heele drukte geven, zoo opeens een huis vol menschen om te bedienen en te verzorgen. Ik hoop maar, dat jullie niet van schrik zult wegloopen!”

„Wees daar maar niet bang voor, mevrouw!” en men kon aan Anna's stem wel hooren, dat zij meende,

wat ze zei. „Grada en ik hebben er in 't geheel niet op tegen, dat u met de kinderen komt, al geeft het een beetje meer drukte.”

„Nu, daar ben ik blij om,” zei mevrouw met een vriendelijk lachje. „En dit is mijn juffrouw,” ging ze voort, toen de deur geopend werd en een lief, slank persoontje, met een innemend gezichtje en groote, donkere oogen, binnentrad.

„Nu, die zal het jullie ook niet lastig maken, denk ik. Maar kom, nu ga ik naar boven. Men zal niet weten, waar ik blijf. We zullen elkaar in de komende dagen nog wel eens nader spreken.”

En wip! was zij weg en ging met lichten tred de trap op naar boven, waar de anderen haar al eenige oogenblikken waren voorgegaan. Het was inmiddels aan Amalia's aandacht niet ontsnapt, dat haar schoon-zuster was achtergebleven. Wat deed Ethel toch zoolang in de keuken te praten bij de dienstboden? Ze had dat nu toch wel eens met een korten groet kunnen laten afloopen! Daar had je nu weer een van die malle, overdreven dingen, die haar zoo dikwijls ergerden!

In den grooten salon werd de middagthee gebruikt. Mijnheer Onno zat er tegenover zijn moeder, met wie hij al dadelijk in een druk gesprek gewikkeld was over de nieuwe woning, waaraan men reeds druk bezig was te bouwen. Met groote belangstelling vroeg de oude dame naar alle bijzonderheden daarvan, alsof het haar eigen huis gegolden had.

Amalia was het luisteren naar dat alles al spoedig moe. Zooveel kon haar dat huis niet schelen eigenlijk. Zij zou het bij gelegenheid wel eens zien, als 't af was.

Ethel probeerde een paar malen een gesprek met haar te beginnen, maar daar voelde Amalia ook al niet veel lust in. Dan ging zij nog liever eens boven kijken, waar intusschen de kinderjuffrouw bezig was om de kleintjes wat op te knappen, vóór zij ook naar beneden mochten bij de anderen.

Bij haar binnentreden had zij voor de juffrouw slechts een vrij stug hoofdknikje en nam verder niet de minste notitie van haar.

„Vindt u het niet prettig, tante?” vroeg de achtjarige Agnes, een lief, blond meisje, met groote, blauwe oogen, terwijl zij zich tegen haar aanvligde. „Vindt u het niet prettig, dat we nu met zooveelen zijn?”

„Zeker, ik ben heel blij, jou te zien,” was het eenigszins stroeve antwoord. „Als je broertjes nu maar niet te wild zijn en 's avonds niet te veel lawaai maken op de slaapkamer. Ik reken er op,” en hier wendde zij zich tot de kinderjuffrouw, „dat u er zorg voor draagt, dat ze niet lastig of druk zijn, want ik slaap hier ook op dezelfde verdieping en wil 's avonds en 's nachts liever niet gestoord worden. Dat zult u wel begrijpen.”

„Ik zal zooveel mogelijk mijn best doen, dat ze u niet hinderen,” zei het jonge meisje en vestigde, met een zekere verwondering, haar oogen op het stroeve, gemelijke gezicht van de spreekster, terwijl haar handen het krulleskopje vóór haar zachtjes streelden.

„Daar behoeft u heelemaal niet bang voor te zijn,” zei de oudste jongen parmantig, terwijl hij Amalia boos aankeek. „Juf zegt haast nooit, dat wij lastig zijn en moeder heeft ons thuis en onderweg ook al gezegd, dat we 's avonds stil moeten wezen om u. We zullen het probeeren, maar we vinden het niets plezierig.

Waarom mogen we hier al die dingen toch niet?
Houdt u niet van ons?"

De kinderjuffrouw schrikte een beetje van de vrijmoedigheid, waarmee de kleine Onno tot zijn tante sprak en legde haar hand op zijn mond, terwijl zij hem zacht wat influisterde, dat hem tot zwijgen bracht.

„Ik sta versteld van den toon, waarop je spreekt, Onno,” zei Amalia, „en ik vind je vragen niet gepast. Als Otto ook zoo is, kan oma nog plezier van haar kleinkinderen beleven!”

En ze keerde zich om en verliet de kamer. Zij was ontevreden over alles en over allen, zelfs over die kleintjes, die zich zoo verheugd hadden op het verblijf bij grootmama en tante Amalia.

Zonder het te weten, had de kleine Onno met zijn kinderlijke, eerlijke vraag: „Houdt u niet van ons?” blijk gegeven, dat hij zich vaag bewust was van den tegenzin, waarmee zijn tante hun komst had tegemoet gezien. Neen, zij hield niet van ze. Zij hield alleen van zichzelf.

HOOFDSTUK X

De eerste kennismaking

Toen Nanda den eerstvolgenden Dinsdag nog maar nauwelijks binnen de voordeur was, hoorde zij aan de vroolijke kinderstemmen, die haar van de bovenverdieping tegenklonken, dat de familie gearriveerd was.

„Ze zijn er, Nanda. Dat hoor je zeker wel!” zei Anna. „Is een drukte van belang en er ligt boven al werk voor je klaar, want toen ik den ontbijtboel gereedzette, hoorde ik mevrouw tegen de jonge mevrouw zeggen, dat je vandaag kwam en dat ze maar klaar moest leggen, wat zij aan naaiwerk had. Een kapotte blouse van Onno, den oudsten jongen, krijg je zeker te repareren. Die is gisteren langs de trapleuning naar beneden gegleden en heeft daarbij een winkelhaak opgelopen. En toen ik daarnet stof afnam op je kamertje, zag ik ook een jurkje van Agnes liggen.”

Toen Nanda boven kwam, zag zij inderdaad, dat het was, zooals Anna gezegd had. Na zich van haar hoed en mantel te hebben ontdaan, nam ze het jurkje eens ter hand en onderzocht met een kennersblik, wat er aan gedaan zou moeten worden.

Terwijl zij daarmee nog bezig was, werd de deur geopend en kwam de jonge mevrouw Van Berkelbach zelf bij haar binnen.

„Zoo,” klonk het vriendelijk, „is u de naaister hier? Moeder sprak vanmorgen over u en zei, dat u vandaag hier zou komen. Daarom heb ik maar vast een

en ander klaargelegd, want ik veronderstel, dat u wel genegen zult zijn om voor het jonge volkje te naaien. U hadt zeker al van onze komst gehoord, nietwaar juffrouw. . . . ?”

„Nanda, mevrouw, Nanda Weber.”

„Wel, dan zal ik je ook maar Nanda noemen. Dat is het gemakkelijkst. Nu dan, Nanda, ik hoop, dat, als mijn moeder en mijn schoonzuster je diensten niet noodig hebben, je voor mijn kleintjes zult willen naaien. Er is wel een kinderjuffrouw, maar die houdt voor zulk werk niet veel tijd over. 's Avonds is zij natuurlijk vrij, als de kinderen naar bed zijn, en overdag heeft zij met dat kleine goedje gewoonlijk haar handen meer dan vol.”

„O, dat wil ik graag doen, mevrouw. Ik ben altijd blij, als ik werk heb. Ik doe de heele week niets anders dan naaien, als ik tenminste genoeg te doen heb. En dat is tegenwoordig niet zoo gemakkelijk.”

„Komaan, dat treft dan goed! Laten we dan maar meteen beginnen met den boel eens na te zien.”

En stuk voor stuk passeerde het verstelgoed nu de revue. Nadat mevrouw aan Nanda had uitgelegd, wat zij aan de kleertjes gedaan wilde hebben, zei ze haar vriendelijk goedendag en verliet ze het jonge meisje, dat met opgewektheid en goeden moed voor de toekomst aan den slag ging.

Toen Anna haar even later den gebruikelijken kop thee met beschuit bovenbracht, keek een allerliefst, blond meisjeskopje om den hoek van de kamerdeur, dat verlegen en aarzelend rondkeek.

„Nu, kom maar eens binnen, jonge juffrouw Agnes!

Nanda wil je ook wel eens zien," zei Anna vroolijk. „Kijk, Nanda, dit is nu onze kleine logée, die eens komt zien, wat je met haar jurkje doet.”

Het kleine ding was nu binnengekomen. Ze vond zeker dat Nanda er nogal geruststellend uitzag en liep vrijmoedig op haar toe met uitgestoken handje.

„Ga je juist aan mijn jurk beginnen?" informeerde ze. „Ja, het kwam door Onno. Die heeft er zoo hard aan getrokken. Die is zoo wild, weet je.”

„Nu, ik zal hem weer netjes voor je in orde maken, hoor! Is Onno je broertje?"

„Ja, en Otto ook, maar die is de jongste.”

„En heb je enkel broertjes en geen een zusje? Dat is jammer!"

„Ja, maar we hebben Juf. En die is net zoo goed als een groot zusje. Ze is wát lief! Ze heet Frida. Vind je dat geen mooien naam? Anna kent ze wel, is 't niet, Anna?"

„Zeker ken ik ze. Het is een heel lief persoontje, die Juf," ging Anna voort, zich tot Nanda wendend. „Heelemaal niet nuffig of trotsch. Gisteren kwam ze 's middags zoo maar eens de keuken inloopen, net toen we een kopje thee dronken.

„Drinken jullie thee? Da 's gezellig!" zei ze. Nu, je begrijpt, Grada vroeg meteen: „Wilt u ook een kopje?" En toen hebben we heel gezellig een poosje zitten praten.”

Bij deze lofspraak van Anna stond de kleine Agnes gedurig heel wijs met het hoofd te knikken, alsof zij bang was, dat Nanda het maar half zou gelooven, of dat ze Juf niet lief genoeg zou vinden.

„Nu, u zult Juf zelf ook wel eens zien, denk ik.

Misschien komt zij straks ook nog wel hier, want moeder zei, dat zij onze kleeren maar eens goed moest nazien en dat zij dan hier moest brengen, wat versted moet worden."

Anna was intusschen al weer verdwenen, maar Agnes voelde zich zoo op haar gemak, dat ze vlak bij Nanda kwam staan en met stille bewondering de vlugge en vaardige beweging van haar rappe handen volgde. Zij zou ook wel graag wat willen naaien, een poppenjurk of zoo iets. Maar vóór zij daaraan toe was, trad Juf de kamer binnen met een arm vol naaiwerk.

„Ik ben de kinderjuffrouw van de familie," zei ze tegen Nanda, „en u bent juffrouw Nanda, is 't niet? Ja, dat heb ik al van mevrouw gehoord. Wij zullen elkaar dus nog wel eens meer zien in dezen tijd, denk ik. Ik kom u dit verstedwerk nog brengen. U zult zelf wel zien, wat er aan te doen is. En nu kom ik meteen deze jongedame halen, want we gaan 's morgens altijd wandelen, dat wil zeggen: zoo lang zij hier nog niet op school is. Zoodra mevrouw haar op een school geplaatst heeft, is het met dat heerlijke leventje van wandelen en spelen natuurlijk uit. Ziezoo, en nu tot ziens, juffrouw Nanda!"

„Wat een prettige menschen om mee kennis te maken," zei Nanda bij zichzelf, toen zij weer alleen zat. „Ik hoop maar, dat ze mij eens dikwijls hier komen opzoeken."

HOOFDSTUK XI

Een ernstig gesprek

„En waar is mijn klavertje-drie?” riep mijnheer Van Berkelbach onder aan de trap, toen hij op zekerem dag onverwacht binnengekomen was.

Zijn „klavertje-drie” waren zijn drie kinderen.

„Agnes, de grootste, is het middelste blaadje,” placht hij te zeggen, als hij haar naar zich toetrok en dan duurde het gewoonlijk niet lang, of de beide andere kinderen maakten, ieder aan een kant geplaatst, het klaverblad voltallig, waarom de vader met innig welgevallen zijn forsche, beschermende armen heensloeg.

Ditmaal echter was zijn „klavertje-drie” met zijn vrouw de stad in, om de winkels te bekijken.

Boven zat de kinderjuffrouw bij Nanda op het naaikamertje en hield haar gezelschap, terwijl zij de kapotte kousen van haar drietal zat te mazen. Zij hoorde mijnheer Van Berkelbach en had juist haar werk neergelegd om zich naar beneden te spoeden, toen hij al met vlugge stappen naar boven gekomen was en in de deur van het naaivertrek verscheen.

’t Was voor het eerst, dat Nanda hem zag.

Een knappe man met een innemend en opgeruimd gelaat. Welk een tegenstelling met zijn zuster Amalia! Een zonnige glans straalde uit zijn heldere oogen, die haar een oogenblik opmerkzaam aankeken. Hij knikte haar even toe en zei toen tot de juffrouw:

„Is er niemand van de familie thuis?”

„Neen, mijnheer. De jonge mevrouw is met de kinderen gaan winkelen en de oude mevrouw is met juffrouw Amalia uitgereden om visites te maken.”

„Dat tref ik dus slecht,” was het verdrietig antwoord. „Maar kom, ik moet toch ook nog in de stad wezen en misschien pik ik ze wel hier of daar op!”

Zoo vertrok hij weer en liet de beide meisjes alleen.

„Mevrouw zou zeker niet uitgegaan zijn, als zij had kunnen vermoeden, dat mijnheer komen zou,” zei Frida. „Ik hoop maar, dat hij mevrouw en de kinderen hier of daar aantreft. Hoe vind je, dat mijnheer er uitziet, Nanda? Vind je niet, dat hij een prettigen indruk maakt?”

„Ja, het lijkt een aardige man, zoo te zien. En hij ziet er zoo opgewekt uit.”

„Dat is hij ook. 't Is zoo'n beste man! Jammer maar, dat hij zich heel niet om God of godsdienst bekommert! Dat is bij mevrouw juist zoo heel anders.”

Nanda keek op van haar werk, verrast door Frida's mededeeling.

„Ja, zeker,” ging deze voort, want ze had een onuitgesproken vraag gelezen in Nanda's blik, „mevrouw is niet alleen een lieve persoonlijkheid, maar ik geloof, dat ze juist zoo goed en vriendelijk is, omdat zij zoo oprecht godvreezend is. Ze gaat niet alleen de kinderen voor in het goede door haar voorbeeld, maar zij vertelt ze ook uit den Bijbel. Zelf leest zij daarin iederen dag. En mijnheer laat haar maar stil begaan, al maakt hij zich zelf om die dingen niet druk. Hij weet wel, dat de kinderen iederen avond aan hun moeders schoot neerknielen, om hun avondgebedje op te zeggen. Maar

ik geloof niet, dat hijzelf veel in den bijbel leest, die toch in de slaapkamer op de tafel ligt. Ik heb hem eens tegen iemand hooren zeggen, toen er over deze dingen gesproken werd: „Ik zou niet graag willen, dat mijn vrouw anders was, want een vrouw zonder vroomheid is een bloem zonder geur. En de kinderen, wel, die zijn er blijkbaar niet slecht mee. Zij zijn er tenminste niet minder vroolijk en dartel om.”

„Hij staat er dus niet vijandig tegenover, zooals sommige menschen, die zelf niet geloovig zijn.”

„O neen, integendeel. „De godsdienst van mijn vrouw”,” zegt mijnheer wel eens, „schijnt wel van de echte soort te zijn. Zij beleeft zelf, wat zij haar kinderen wil bijbrengen.” Toch zal het voor mevrouw wel een groot verdriet wezen, om in dit opzicht alleen te staan. Maar daarover spreekt zij met mij natuurlijk niet.”

„Ik vind mevrouw toch zoo'n lief mensch,” zei Nanda. „Zoo vriendelijk en minzaam.”

„Dat is ook zoo. Ze voelt zich altijd aangetrokken, geloof ik, tot menschen, die minder bevoorrecht zijn dan zijzelf en ik weet heel zeker, dat zij veel goed doet, zonder dat de menschen het weten. Ik heb al heel wat keeren nu hier, dan daar een pakje kleeren of een mandje eieren of andere levensmiddelen voor haar moeten wegbrengen. Nog maar kort geleden was zij weer met een behoeftig gezin in aanraking gekomen en zond ze mij daarheen. „De armen hebben we altijd bij ons,” zei ze, „en de Heiland heeft ons nadrukkelijk op het hart gebonden om hun wel te doen. Wat is het niet heerlijk voor ons, dat we Hem daarin mogen en kunnen dienen!” En dan wil zij altijd,” ging Frida

voort, „dat ik het pakje zoo maar afgeef, zonder te zeggen, wie de geefster is.”

„Zoo heeft de Heiland het ook bedoeld,” zei Nanda ernstig.

„Heb je Hem ook lief, Nanda?”

„Ja, Hij is mijn eenige troost, dat kan ik door Gods genade zeggen. O, als ik niet wist, dat Hij me nabij is en in liefde aan mij denken wil, ik wist niet, wat ik dan moest beginnen! En jijzelf, Frida?”

„Ik zou wel willen, dat ik dat ook met zooveel zekerheid kon zeggen,” antwoordde het meisje. „Ik lees ook wel eens in den Bijbel, als ik toevallig eens boven moet wezen op de slaapkamer van mijnheer en mevrouw. Mevrouw zegt altijd, dat ik daar volle vrijheid toe heb. En ik luister er ook graag naar, als zij aan de kinderen de bijbelverhalen vertelt. Ik vind ze mooi en soms is het mij net, alsof Jezus' woorden voor mij persoonlijk bedoeld zijn. Maar het is mij alles soms zoo vreemd. Misschien is dat voor jou weer anders, maar ik ben buiten al die dingen opgegroeid en . . .”

Het gesprek, dat zulk een ernstig en vertrouwelijk karakter had aangenomen, werd plotseling afgebroken door de thuiskomst van de familie.

Mijnheer Van Berkelbach had al spoedig zijn vrouw en kinderen weten op te diepen in een winkel, waar zij gewoonlijk haar inkoopende deed. De vroolijke stemmen in de gang bewezen voldoende, hoe blij het jonge volkje verrast was door dit onverwachte bezoek van hun vader.

Frida rolde haastig haar gemaasde kousjes op, borg ze in het werkmandje en haastte zich naar beneden, om de kinderen in ontvangst te nemen en ze wat op

te knappen, vóór ze zoo straks aan tafel zouden verschijnen.

Inmiddels naaiden Nanda's ijverige vingers onverpoosd voort, om door den berg van verstelwerk heen te komen, die nog afgedaan moest worden. Maar tegelijk waren haar gedachten nog bezig met Frida, met het gesprek, dat ze samen hadden gevoerd en met de vriendelijke en sympathieke wijze, waarop het meisje, dat nog bijna een vreemde voor haar was, toen ze binnenkwam, haar hart voor haar had ontsloten. God had alweer zonnenschijn gezonden op haar levenspad. De eenzaamheid van dat pad scheen haar minder drukkend, nu zij er bijna zeker van was in Frida een lieve, hartelijke vriendin gevonden te hebben.

HOOFDSTUK XII

Verijdelde plannen

Nanda kreeg het bepaald druk bij de familie Van Berkelbach, sinds de komst van mijnheer Onno's gezin. Het gebeurde den laatsten tijd, dat ze drie dagen in de week kwam naaien.

Voor al het voorjaar zijn intrede begon te doen en Frida op deze eerste mooie lentedagen zooveel mogelijk met den kleinen Otto den zonnenschijn opzocht in een der groote stadsparken, niet ver van huis. Des Woensdags en Zaterdags namen ook Agnes en Onno aan deze wandelingen deel. Zoo schoot er voor Frida weinig gelegenheid over om zich met stoppen en

mazen bezig te houden. Mevrouw stond er op, dat zij in haar avonduren, als de kinderen eenmaal naar bed gebracht waren, vrij zou zijn en dat zij niet na een dag van onafgebroken zorg voor de kinderen, ook nog met die bezigheden haar oogen vermoeien zou.

Agnes en Onno waren op een school geplaatst, en kwamen elken dag thuis met verhalen over die nieuwe omgeving, over de juffrouw, over kameraadjes, over hun vorderingen, kortom, hun mond stond niet stil, als ze weer bij hun moeder kwamen. Zij schenen zich heel goed te kunnen aanpassen aan de nieuwe omgeving.

Dit was ook maar goed, want naar het zich liet aanzien, zou het verblijf van mijnheer Onno's familie langer duren, dan men aanvankelijk had gedacht. De bouw van het nieuwe huis vlotte niet zoo goed den laatsten tijd en het kon nog maanden en maanden duren, eer het bewoonbaar zou zijn.

De kinderen praatten wel veel over hun eigen huis, maar nu zij er toch in ieder geval niet in zouden terugkomen, beschouwden zij heel hun verblijf bij grootmama als een soort van overgangstoestand, waarna zij met hun allen dan ten slotte in hun nieuwe woning zouden trekken. Daarvan hadden zij natuurlijk maar vage voorstellingen en al beschouwden zij hun aanstaand vertrek als iets heel prettigs, het was toch nog veraf en dus leefden zij maar bij het heden.

Voor de oude mevrouw Van Berkelbach had deze langdurige geschiedenis echter haar bedenkelijken kant. Zij klaagde er wel niet ronduit over, maar bedacht toch meer dan eens, dat zij en Amalia er haar buitenlandsche reis, waarvan ze zich zooveel voorge-

steld hadden, om zouden moeten uitstellen. Ja, misschien zouden zij het heele reisplan wel moeten opgeven, want Ethel met de kinderen alleen achterlaten, neen, dat wilde zij niet.

Niet dat deze zich niet uitstekend zou kunnen redden, maar zij wilde tot geen prijs de teugels van het huishoudelijk bewind uit handen geven. Ze wist veel te goed, hoe het anders zou gaan. Ethel mocht dan al niet zoo kwaad wezen als Amalia meende, in één opzicht moest ze deze toch gelijk geven: de wijze, waarop zij met de dienstboden en met de naaister omging, was geheel verkeerd. Wat zij met haar eigen kinderjuffrouw deed, nu, dat moest zij natuurlijk zelf weten, maar al die bemoeienissen met Grada en Anna en met de naaister stonden haar niet aan.

„Als zij hier alleen achterbleef,” zei ze op zekeren dag tot Amalia, „zou ze de dienstboden totaal bederven. Heusch, ik weet veel beter dan zij, hoe je met die schepsels om moet gaan. Je kunt ze nu eenmaal niet als je gelijken behandelen, of je bederft ze in den grond.”

„Dat heb ik al gezien van den eersten dag af, dat ze hier waren. Ethel was nog geen vijf minuten in huis, of zij vond het noodig om Grada en Anna te gaan begroeten in de keuken. En 't gebeurt honderdmaal, gisterenavond nog, dat zij naar beneden gaat om zelf dit of dat te halen, waar ik juist om wilde bellen. „Wacht maar, Amalia,” is het dan, „ik ga er wel even om. De meisjes zijn natuurlijk ook moe. Ze hebben den heelen dag gewerkt en mogen dus 's avonds haar rust wel hebben.” Ja, als je zoo begint, zal 't niet lang duren, of je bent dienstbode in je eigen huis!”

Terwijl Amalia en haar moeder zoo in den salon zaten lucht te geven aan haar afkeuring over de minzaamheid van de jonge mevrouw, maakte deze in de keuken ook juist het onderwerp van een gesprek uit tusschen Grada en Anna.

„Weet je wat ik geloof?” zei Anna, terwijl ze even haar breikous liet rusten. „Dat die twee daarbinnen hard verlangen naar den tijd, dat het huis van mijnheer Onno klaar zal zijn en de heele familie weer vertrekt.”

„Ja, dat geloof ik ook. Maar hoe kom je daar zoo bij?”

„Och, dat weet ik zoo niet te zeggen. Maar zie je, als het andersom was, dan zou je 't zeker merken. Ik heb meer dan eens gezien, hoe ontevreden de oude mevrouw keek, als de jonge met me praatte. Als de kinderen — nu ja, die weten niet beter! — soms dadelijk maar klaarstaan met een „Anna, wil je dit eens doen?” of „Anna, geef me dat eens,” dan krijgen ze vaak een standje van hun moeder. „Denken jullie, dat Anna 't niet druk genoeg heeft zonder al jullie boodschappen?” zegt ze dan. Maar ik heb altijd het gevoel, dat de oude mevrouw dat bespottelijk vindt.”

„De oude mevrouw, ja, maar dan moet je haar trotsche dochter hebben! Als die tegen je spreekt, is het altijd op een hooghartigen en gebiedenden toon. Natuurlijk, wij zijn de dienstboden, en dat zal ik ook niet uit het oog verliezen. Maar daarom hoeft ze je nog niet te behandelen, alsof je een minderwaardig schepsel bent. Neen, ik zeg altijd maar: dan de jonge mevrouw! Die weet, wat de dienstbode toekomt en die is niet te mooi om een praatje met ons te maken.”

„Ik vind haar gewoonweg een schat van een mensch! Je zou voor zoo iemand door het vuur loopen!”

„Nu, ik denk er niet aan,” zoo besloot de oude mevrouw inmiddels haar besprekingen in den salon, „om dit jaar op reis te gaan. Zoolang Ethel met haar kinderen hier is, blijf ik thuis, dat staat vast. We moeten ons maar troosten, Amelia, met de gedachte, dat wij later onze schade wel zullen inhalen.”

„Dus ook dat nog!” zei het meisje boos. „Al onze mooie reisplannen verijdeld, en dat alles door de schuld van Ethel! 'k Heb het u van te voren ook nog gezegd, mama, dat we er niet veel plezier van zouden beleven, weet u nog wel, dien avond dat Onno's brief kwam?”

„Nu, we zullen zien, kind. Maak het nu in ieder geval maar niet erger, dan het is. Als er dan nu al een streep wordt gehaald door onze reisplannen, het volgend jaar gaan we naar het Zuiden van Frankrijk. En dan ben je dit alles immers al lang weer vergeten!”

HOOFDSTUK XIII

„Uit den mond der kinderen”

„Nanda, moeder vraagt, of je als 't u belijft even dit knoopje aan mijn jurk wilt naaien. Het is er zoo-even afgesprongen, toen ik mijn mantel uittrok.”

Met deze woorden was de kleine Agnes vroolijk de

naaikamer binnengehuppeld en haar lief gezichtje, met wangetjes zoo rood als een appeltje, lachte Nanda toe als klare, gouden zonneschijn.

„Welzeker, jongejuffrouw! Kom maar even hier,” zei Nanda, die het kind met welgevallen aankweek.

„Moeder heeft Onno en mij van school afgehaald,”

babbelde Agnes, terwijl ze met den rug naar Nanda gekeerd, haar best deed om onbeweeglijk stil te staan, terwijl deze het knoopje aanzette. „Juf was met Otto nog in het park aan 't wandelen.”

„Vind je het prettig op school?”

„Eerst niet, maar nu vind ik het er net zoo prettig als bij ons. We zingen er mooie versjes en we hebben zoo'n aardige juffrouw! Ze kan prachtig vertellen. Iederen morgen wordt er een half uur uit den Bijbel verteld.”

„Dus je houdt zeker veel van den Bijbel?”

„O ja, heel veel. Net als moeder. Die leest er ons ook altijd uit voor. Als moeder en ik eens alleen thuis zijn, wanneer Juf met de jongens aan 't wandelen is, dan vertelt moeder er soms uit.”

„En welk verhaal vind je wel het mooist uit den heelen Bijbel?”

Daar moest ze eens even over denken. 't Was moeilijk om dat zoo ineens te beslissen. Eindelijk zei ze toch:

„Ik geloof, de geschiedenis van Jozef, die als slaaf verkocht werd. En toen werd hij later onderkoning van Egypte en eindelijk zag hij zijn vader weer terug. En dan de geschiedenis van Mozes, toen hij in het biezen kistje moest liggen. En van Daniël in den leeuwenkuil. Die verhalen staan allemaal in het Oude Testament. Maar eigenlijk vind ik die van het Nieuwe Testament nog mooier, want daar staat in van den Heere Jezus, wat Hij deed voor de menschen, toen Hij nog op aarde was, en hoe lief Hij de menschen had, en ook de kinderen, en dat Hij voor ons stierf aan het kruis om ons in den hemel te kunnen brengen.”

„Ja, er is niemand geweest, die ons ooit zoo liefhad als Hij en zooveel voor ons heeft willen doen.”

„En als we later sterven,” ging Agnes voort, „dan komen we bij Hem in den hemel, als we Hem liefgehad hebben. Want de Heere Jezus is nu in den hemel immers. Vind je het ook zoo jammer, dat wij Hem nooit eens kunnen zien? Maar moeder zegt, dat we Hem ééns zien zullen in Zijn heerlijkheid en dat er geen mensch is, al kan hij ook nòg zoo mooi vertellen, die zeggen kan, hoe gelukkig we bij Hem zullen zijn. Op school zingen we ook versjes van den hemel en van den Heere Jezus.”

„Ik zou wel eens zoo'n versje willen hooren. Zou je er niet eens een voor me kunnen zingen?”

„Ken je „Er ruischt langs de wolken. . . .”? Zal ik dat eens zingen?”

En met haar kristalheldere stemmetje zong zij vrijmoedig het schoone lied, al door zooveel kindermondten gezongen:

„Er ruischt langs de wolken
„een lieflijke Naam,
„die hemel en aarde
„vereenigt te zaam. . . .”

Zonder zich een enkele maal te vergissen zong zij het lied ten einde toe. Nanda kende het ook en onwillekeurig zong zij zachtjes mee.

„O, ken je het ook? Dat is prettig! Dan kunnen we het nog eens meer samen zingen. Misschien ken je er nog wel meer, die ik ook op school geleerd heb. Maar ik moet nu naar beneden, want ik mag oma niet laten wachten aan de koffietafel, zei moeder. Dank je wel,

dat je het knoopje hebt aangezet. Dag, Nanda. Als ik weerkom, zullen we weer samen zingen, hè?"

Vlug trippelde ze de kamer uit.

„'t Is net haar moeder!" zei Nanda in zichzelf. „Net zoo lief en vriendelijk, en net zoo'n vroom gemoed." En onwillekeurig kwam haar het Schriftwoord in de gedachten: „Uit den mond der kinderen hebt Gij U lof toebereid."

HOOFDSTUK XIV

De donkere wolk

Was er den laatsten tijd in Nanda's levensomstandigheden wat verbetering gekomen door haar ruimere verdiensten en was er wat meer zonneshijn op haar pad gevallen, dan in langen tijd het geval was, wanneer zij des avonds thuis kwam, ach! dan werd zij telkens er weer pijnlijk aan herinnerd, dat het met haar zorgen en haar verdriet daarom nog niet uit was.

Integendeel! Met Ewald ging het steeds meer den verkeerden kant op. Weliswaar was het, zelfs voor ervaren en kundige werklieden, uiterst moeilijk om aan werk te komen, maar Ewald nam het met het zoeken van werk ook niet al te nauw en zijn neiging tot luieren en slenteren maakte, dat hij nog steeds zonder vasten baas was gebleven en dus op allerlei tijdelijke baantjes aangewezen was.

Menigmaal had hij in de afgelopen maanden met de bezorging van reclame-drukwerken een kleinigheid verdiend, als loopjongen hier of daar, of met het hel-

pen opladen bij verhuizingen, maar dat was toch telkens maar voor een of twee dagen geweest en daartegenover stonden dan weer weken, waarin hij zoo goed als niets verdiende en Nanda meer tot last dan tot steun was. Onder allerlei voorwendsels trachtte hij voortdurend geld bij haar los te krijgen, terwijl hij toch wist, hoe zij er voor werken moest.

En toch kwam het onweder, dat zich boven haar hoofd scheen samen te pakken, niet van dien kant, maar uit een geheel andere richting.

't Was op zekeren dag, waarop Nanda niet naaide bij de familie Van Berkelbach, dat er in het huis aan de gracht een gesprek gevoerd werd aan tafel, waarbij zij betrokken was.

Door bijzondere omstandigheden was zij in den loop van die week maar één keer wezen naaien en nu had de jonge mevrouw een mooie lap goed gekocht voor een jurkje, dat Agnes naar een kinderpertijtje, waarop ze genoodigd was, zou aantrekken. Dus vroeg zij aan haar schoonmoeder:

„Moeder, zoudt u het niet zoo kunnen schikken, dat Nanda van de week nog eens een dag komt, om dat jurkje te maken?”

„Van de week. . . . van de week? Ach, dat komt nu juist heel slecht uit, want je weet, dat de schilders juist bezig zijn boven en het naaikamertje is nog niet half klaar. Maar,” opperde zij meteen, „waarom zou je haar de jurk niet bij haar aan huis laten maken, dan kan zij hem komen brengen, wanneer zij er mee klaar is.”

„Ja, dat zal het beste zijn. Maar wanneer zal ik

naar Nanda kunnen gaan? U weet, dat ik morgen met Onno naar de tentoonstelling zou gaan. En overmorgen. . . . neen, dat wordt misschien te laat. Ik zou Frida kunnen sturen. Maar ja, die heeft de kinderen om op te passen: 't is morgen Woensdag en dan zijn ze 's middags alle drie vrij."

„Nu, dat is geen bezwaar, Ethel. Ik denk, dat Amalia, als ze morgen toch met de auto uitrijdt, best even dat pakje bij Nanda wil brengen en als je er dan een maatjurk van Agnes bij doet, zal de zaak wel in orde komen."

Het bleek, dat Amalia er eerst niet bijster veel zin in had, doch na eenig nadenken nam ze toch op zich om de boodschap te doen. Zij was nieuwsgierig om eens te zien, noe en waar die Nanda toch wel gehuisvest was en vond het voor zoo'n enkelen keer wel eens interessant, om in zoo'n volksbuurt een kijkje te nemen. Zij kon haar bezoek immers zoo kort maken, als zij wilde.

„Nu, ik zal er dan wel even aanrijden," zei ze. „Ethel moet er dan maar een briefje bijdoen, waar de noodige aanwijzingen in staan, dan behoef ik er geen lange besprekingen over te houden."

De jonge mevrouw beloofde dit gaarne en dus was deze afspraak gemaakt.

Het was omstreeks drie uur in den middag, toen Amalia den volgenden dag uit haar prachtige auto stapte, die aan den ingang van de rommelige en morsige straat had stilgehouden, de straat waarin Nanda woonde.

Zulk een weelderige, tot in de puntjes verzorgde

auto trok al dadelijk de aandacht van de buurtbewoners, maar meer nog de jonge dame, die er uitstapte en in haar deftigste en smaakvolste visitecostuum, op haar hooggehakte, glacéleeren schoentjes de straat inliep en gedurig nu links, dan rechts, de huisnummers inspecteerde.

Grootter tegenstelling kon men zich wel niet denken, dan tusschen dit nuffig en hooghartig persoontje en de gore, roezemoezige volksstraat, waarin zij verzeild was. Bij iederen stap, dien zij deed, scheen ze te vreezen, dat er een spatje of smetje op haar onberispelijk schoeisel of op haar fijne, zijden kousen mocht komen. Haar voetjes zette zij neer, alsof zij ze zoo weinig als maar eenigszins mogelijk zou zijn, in aanraking wilde brengen met de groezelige straat. Het gekrulde lipje, haar trotsche blik, die niemand aanzag maar over of langs de menschen heen keek, kortom heel haar houding verried haar afkeer van de omgeving, waarin zij terechtgekomen was.

„Bah, hoe vies!” dat scheen wel de eenige gedachte te zijn, die haar bezielde. „Hoe vies al die menschen, die in de deur met elkaar staan te praten; hoe vies dat snoepwinkeltje daar met zijn vunzige uitstalling van gekleurd suikergoed, geconfijte dadels en drop. Hoe vies die kinderen, waarvan het hier schijnt te krielen en die spelend op de stoepen rondkruipen in hun morsige kleren!

Zie, zij was zeker te ver geloopen, want nu keerde zij aarzelend en zoekend terug, keek nu eens op het kaartje, dat ze uit haar taschje genomen had, dan weer naar de nummers der huizen, maar scheen niet te vinden, wat zij zocht.

„Bij wie moet u wezen, juffrouw?” kwam haar een dikke groentenvrouw te hulp, die in de winkel deur staande, al eenigen tijd de onbekende jonge dame had gadegeslagen.

„Bij Nanda Weber, de naaister.”

„O, dan moet u nog een eindje verder de straat in tot. . . . ziet u dien lantaarnpaal daarginds? Nu, daar is het. Ze zal wel thuis wezen, want ik heb haar nog geen uur geleden zien voorbijkomen, toen ik mijn stoep aanveegde.”

Amalia keek naar die stoep, waarop aan den eenen kant een kind, met een afgekloven broodkorst in de hand, zat te hobbelen in een soort van schommelstoeltje, waarvan de voorzijde een paardenkop moest voorstellen, met een houten pin er door gestoken, die als handvat dienst deed. Aan den anderen kant van de stoep was een jongetje bezig om den door moeder opgeveegden afval in een vuilnisbak te rapen. Af en toe onderzocht hij, wat er nog eetbaars was aan de halfrotte appelen, die hem bij dien arbeid in handen kwamen.

Amalia trok haar neus op met een onmiskenbare uitdrukking van verachting en afschuw op het gelaat. Zonder een woord van dank voor de inlichting ging ze verder.

„Dat volk is nou allemaal eender!” Met deze woorden ging de groentenvrouw den winkel weer in, om een wachtende klant te helpen. „Je moet zien, hoe ze daar heenstapt, die pauw!” En de dikke vrouw deed een gebrekkige poging om den gang en de houding van Amalia na te bootsen.

„Nu, allemaal moet je niet zeggen. Er zijn er wel

beter ook, gelukkig. Daar heb je nou die rijke dame, die laatst bij Jaap geweest is, weet je wel? Ik was net even naar den zieken stumper wezen kijken en net toen ik weer buiten kom, daar zie ik twee dames. De eene bleef wachten en de andere ging naar binnen met een groot pak warme onderkleeren voor de kinderen en voor hemzelf. Ik heb het hem den volgenden dag zelf hooren vertellen. „Mie,” zei Jaap, „dat was nou net, of er een engel uit den hemel kwam. En geen woord van bedanken wou ze hooren. En als je me nou vraagt, wie die dame was en hoe ze van me gehoord had, dan moet ik je met een woord van waarheid verklaren, dat ik 't niet weet.” Zie je, buurvrouw, zoo mogen ze dan niet allemaal wezen, maar zoo zijn er toch ook.”

Inmiddels had Amalia, de ontvangen aanwijzingen volgend, het huis van Nanda gevonden en was zij de oude, bouwvallige trap opgegaan, waar zich zelfs op dit uur van den middag niet dan een akelig, schemerig licht verspreidde. Eindelijk was ze boven, en hoorde zij aan 't bedrijvig geluid van een naaimachine, waar zij wezen moest.

Dat geluid was oorzaak, dat Nanda haar naderende voetstappen en haar kloppen aan de deur niet gehoord had en met groote verbazing plotseling Amalia haar kamer zag binnentreden met een pakje in de hand.

„U hier?” stamelde zij. „O, als ik dat had kunnen vermoeden, zou ik gezorgd hebben, dat alles opgeruimd was. Nu ligt heel de tafel vol naaiwerk. Maar ik zal dat gauw op zij leggen en als u dan zoo goed wilt wezen om even te gaan zitten. . . .”

„O neen, ik kwam je alleen maar dit pakje brengen,

omdat mijn schoonzuster zelf geen gelegenheid had om te komen en ik toch met de auto uit was. 't Is over een jurkje, geloof ik, en er is een briefje bij, waar alle aanwijzingen in staan. Je zult dus zelf wel zien, wat er gedaan moet worden."

En al sprekende had Amalia de deur alweer geopend. Met een korten, stuggen hoofdknik vertrok zij, nog eer Nanda van haar verbazing bekomen was.

HOOFDSTUK XV

Een tafelgesprek

„Nu, dat is eens, maar nooit weer!" zei Amalia boos, toen zij thuishkomende de familie al aan den disch geschaard vond, wachtende op haar komst. „U kunt mij van alles vragen en opdragen, mama en ik wil graag doen, wat Ethel verlangt, maar naar dat hol, waar ik vanmiddag geweest ben, krijgt u me niet meer. Bah! wat een omgeving!"

„Wat bedoel je?" vroeg haar moeder. „Je bent toch nergens anders geweest vanmiddag dan bij de naaister om dat jurkje voor Agnes te brengen?"

„Ja, daar heb ik het juist over. De straat, waar zij woont, maakte me al dadelijk misselijk. En dan die gore trappen, waar geen eind aan komt en de vunzige lucht, die je moet inademen in zoo'n huis! 't Is waarlijk nog een wonder, dat ik er zonder gebroken beenen afgekomen ben. Verbeeld u, een touw in plaats van een trapleuning, een vies, vettig touw! En wat ziet het

er daar armoedig uit bij die Nanda! Ze woont daar op een zolderkamer. Brr! Neen, Ethel kan daar wat mij betreft al haar kinderkleeren laten maken, ik wil er geen stukje meer genaaid hebben."

„Is 't waar? Is 't zóó erg? Ik dacht, dat 't een heel fatsoenlijk meisje was. Ze is stil en bedaard en bescheiden en ik moet zeggen, dat ze nooit onbeleefd is geweest tegen me."

„Dat kan alles waar wezen, mama, maar ik wou maar, dat ze hier niet meer aan huis kwam, tenminste niet om mijn goed te naaien. Waarom zet u niet een advertentie in de krant, dan kunt u naaisters te kust en te keur krijgen."

„Nu, als je daar zoo op staat, kind, waarom niet? Er zijn naaisters bij de vleet en ik wil met plezier een advertentie plaatsen."

„Doet u dat maar, mama, en schrijf dan meteen die Nanda af, dan zijn we die tenminste kwijt."

„Dan moet ik daar vanavond meteen maar werk van maken," vond mevrouw Van Berkelbach. Zelf had zij zich niet bijzonder aan Nanda gehecht en zij meende, door Amalia haar zin te geven, haar humeur, dat den laatsten tijd verre van vriendelijk was, te verbeteren.

De jonge mevrouw had bij dit gesprek toegeluisterd, maar geen woord gesproken. Alleen had zij met haar kinderjuffrouw een blik gewisseld. Ten slotte vroeg zij bedaard:

„Waar woont Nanda Weber, Amalia? Jij bent er vanmiddag geweest, dus je zult het adres nog wel goed weten."

„Laat eens kijken, hoe heet het daar ook weer. Stil,

ik heb het adres opgeschreven. Hier is het," zei ze en nam uit haar taschje een kaartje, waarop zij vóór haar vertrek straat en nummer genoteerd had.

„Wou je het goed voor de jurk maar liever terug laten halen?" vroeg ze, in de meening, dat haar woorden ook haar schoonzuster hadden afgeschrikt van Nanda.

„Neen, dat niet. Je hebt haar mijn opdracht overgebracht en dus is haar het werk besteld. Maar ik wil mezelf eens gaan overtuigen."

„Geloof je dan niet, wat ik daareven zei?" riep Amalia uit en keek daarbij haar schoonzuster verwoed aan. „Ik raad je sterk af om er heen te gaan. Ik begrijp jou voorkeur niet voor zulk slag van menschen!"

Dat klonk scherp en Amalia zou het, in de geprikkelde stemming, waarin zij verkeerde, niet onaangenaam gevonden hebben, als haar schoonzuster geantwoord had en haar zoo de gelegenheid had geboden om de grieven, die zij al lang tegen haar koesterde, ter sprake te brengen.

Maar het verwachte antwoord bleef uit en de oude mevrouw, die vreesde, dat Amalia in haar humeurigheid nog meer onvriendelijks zou zeggen aan het adres van Ethel, trachtte behendig een andere wending aan het gesprek te geven en weldra scheen Nanda Weber uit de gedachten van de aanwezigen verdwenen te zijn.

Maar kort na den maaltijd kwam de kleine Agnes aan haar moeder fluisterend vragen: „Arme Nanda, hè moeder? Zullen we haar nu nooit meer hier zien? Ik ben juist zoo graag bij haar, als ze aan 't naaien is.

Ze is erg aardig, vind ik. En tante Amalia houdt zeker niet van d'r. Toe, moeder, kunt u niet iets voor haar doen? Zij zal zoo bedroefd wezen, als ze hoort, dat ze niet meer komen mag!"

Mevrouw Van Berkelbach streelde zacht met haar hand door de blonde lokken van haar meisje. „Stil maar, Agnes. Praat daar nu maar niet verder over en laat moeder maar eens goed nadenken. Misschien kunnen we wel iets bedenken om haar te helpen.”

HOOFDSTUK XVI

Een treurige avond

Toen Amalia en haar moeder alleen waren, terwijl de jonge mevrouw Van Berkelbach een kijkje was gaan nemen bij het naar bed brengen van haar kinderen, werd het onderwerp, dat men aan tafel had laten rusten, nog eens aangeroerd en met voldoening zag het zelfzuchtige, liefdelooze meisje haar moeder eindelijk den brief schrijven, die den volgenden morgen aan Nanda Weber gezonden zou worden.

Nog meer dan haar minachting voor Nanda's armoedige levensomstandigheden, was het de zucht om Ethel in haar gevoelens te kwetsen, die Amalia zoo had doen spreken, als zij deed. De minzaamheid van haar schoonzuster voor de dienstboden, de naaister en de kinderjuffrouw, was haar een doorn in het oog. En zij had nu de gelegenheid gekregen om dat te toonen zonder openlijk in vijandschap met haar te geraken.

Nanda zat druk te naaien den volgenden avond, toen een buurvrouw van beneden haar aan de trap toeriep, dat de post een brief voor haar had gebracht.

Haastig liep ze naar beneden om hem in ontvangst te nemen en nauwelijks weer in haar kamer gekomen, opende zij de enveloppe en zag onder aan het blaadje den naam van de oude mevrouw Van Berkelbach staan.

Zou deze haar nu nog ontbieden om bij haar te komen en over naaiwerk met haar moeten spreken? Even doorflitste haar deze gedachte voor zij het korte briefje las, dat maar enkele regels bevatte.

Haar handen begonnen te beven en zij verbleekte van schrik, toen ze van den inhoud kennis had genomen.

Wat beteekende dit opeens?

Zij trachtte zich rekenschap te geven van den laatsten dag, dien zij bij de familie Van Berkelbach was wezen naaien. Er moest iets vreeselijks zijn, waardoor ze zich de ontevredenheid van mevrouw op den hals had gehaald. Maar wat?

Plotseling rees voor haar geest het beeld op van juffrouw Amalia, die den vorigen dag bij haar was geweest. . . . Ja, dat zou het zijn! Ze was te arm, haar kamer was niet mooi genoeg, haar kleeren waren te kaal, misschien. . . . Ze herinnerde zich de koele, trotse houding van haar bezoekerster, haar minachtend lachje, waarmee ze geweigerd had een oogenblik te gaan zitten en hoe ze zonder een groet was weggegaan. . . .

Met een zucht liet ze zich op haar stoel vallen. Ze was zoo verbijsterd door het plotselinge van deze

bittere teleurstelling, dat ze in 't eerst zelfs geen tranen vond voor haar verdriet.

„O God!” zuchtte zij. „Help mij toch! Het leven is zoo hard en zoo moeilijk. Verlaat mij toch niet! Gij zijt machtig om mij te helpen en Gij hebt toch gezegd: „Roep Mij aan in den dag der benauwdheid en Ik zal u uithelpen”.”

En opeens was het, of een stille stem haar toefluisterde: „Dengenen, die God liefhebben, moeten alle dingen medewerken ten goede.”

Die gedachte gaf haar troost en vertrouwen in de toekomst, al waren daarmede de vragen niet weg, die in haar brein oprezen en al betrapte zij er zich op, dat telkens weer de vrees boven kwam voor het lot, dat haar wachtte. Zou ze er in slagen om weer binnen afzienbaren tijd een naaihuis te vinden? Vóór ze bij mevrouw Van Berkelbach was gekomen, had ze ook maanden lang talloze brieven op advertenties geschreven, die zonder resultaat gebleven waren. Zou dat nu weer moeten beginnen? En waar zou ze in dien tijd van leven? De winkel, waarvoor ze werkte, gaf zoo weinig naailoon....

Zouden de jonge mevrouw en Frida hier iets van weten? En wat zouden zij er van denken? En al zouden ze het genomen besluit van de oude mevrouw afkeuren, dan zouden ze dat toch niet ongedaan kunnen maken immers....

Met gevouwen handen zat ze mistroostig vóór zich uit te staren, totdat een stroom van tranen plotseling lucht gaf aan haar benauwd gemoed.

Eindelijk vermande zij zich en nam een kloek be-

sluit. Wat er ook mocht gebeuren, ze zou naaien, zoolang ze werk had. En moedig nam zij het onderbroken naaiwerk weer op en onderwijl trachtte zij zich te troosten met de gedachte, dat Gods beloften getrouw en waarachtig zijn en het lied, dat ze de laatste maal met de kleine Agnes gezongen had, kwam haar weer te binnen:

„ . . . Die wolken, lucht en winden
„ Wijst spoor en loop en baan,
„ Zal ook wel wegen vinden,
„ Waarlangs ùw voet kan gaan. . . .”

Ze hoorde nog dat lieve kinderstemmetje en het kwam haar voor, dat die kleine Agnes, zonder het te weten, een engeltje van God was, waardoor Hij haar Zijn troost wilde meedeelen en Zijn vrede, die alle vrees verdringt.

HOOFDSTUK XVII

Nieuwe rampen

„Een ongeluk komt zelden alleen,” zegt een bekend spreekwoord. Heeft één donkere wolk zich boven iemands hoofd ontlast, dra komt de tweede, nog dreigender, aandrijven en doet de schemering in volmaakte duisternis verkeeren.

De dag, die op dien treurigen avond volgde, bracht nog grooter rampspoed over Nanda's hoofd.

't Was in den middag.

Druk bezig met het werk, dat den vorigen avond niet gereedgekomen was, zat ze op haar zolderkamertje over haar kinderjurkje gebogen, toen een der buurjongens uit de straat naar boven kwam stormen, met de ontstellende mededeeling:

„Juffrouw Weber, weet u wat er gebeurd is? Uw broer is door de politie meegenomen naar het bureau! Er was een relletje op straat en daar was uw broer ook bij. Ik geloof, dat de werkeloozen, die bij de straat liepen, 't een of ander geroepen hadden tegen de politie-agenten. Toen die tot doorloopen maanden, wilden ze niet gaan. Hoe het precies in zijn werk is gegaan, kon ik zoo gauw niet zien, maar een oogenblik later zag ik uw broer, die aan 't vechten was met een agent. Hij ging vreeselijk te keer en schopte en sloeg hem, waar hij maar kon. Het duurde nog geen minuut, denk ik, toen had hij de handboeien aan en liep tusschen twee agenten in naar 't bureau. Want er waren een heeleboel politieagenten komen opdagen om de werkeloozen uiteen te jagen. Ik vertelde het aan moeder en die zei, dat ik het maar gauw aan u moest gaan zeggen.”

Nanda was geheel verslagen door dit bericht. Ze had wel vaak gevreesd, dat er zoo iets gebeuren zou, maar altijd toch nog gehoopt, dat zij de dingen te somber inzag en dat het zoo'n vaart niet zou loopen. En nu, nu was dat vreeselijke gebeurd, Ewald door de politie gearresteerd, geboeid....!

Toen de buurjongen zag, dat hij geen antwoord kreeg en dat Nanda zoo wanhopig hem bleef aankijken, als kon ze nog niet goed verwerken, wat ze van hem vernomen had, kreeg hij medelijden met haar

en zou hij wel wat hebben willen zeggen om haar te troosten en op te beuren. Maar wat?

„Misschien komt uw broer wel gauw weer terug, vanavond misschien al, of morgen....”

Maar Nanda bleef even treurig voor zich uitkijken en scheen zijn woorden nauwelijks gehoord te hebben.

„Kom, ik ga maar weer, juffrouw Weber, want ik moet gauw terug zijn, heeft moeder gezegd.”

En blij, dat hij er tusschenuit kon, trok hij de kamerdeur weer achter zich dicht, Nanda achterlatend, alleen met haar verdriet en haar zorg.

Ook dāt nog! Al haar bezorgdheid van den laatsten tijd, haar ernstige raadgevingen, haar smeeken.... ach! waar was het alles op uitgelopen? Op deze schande! In plaats van naar haar te luisteren had Ewald het oor geleend aan de opruiende taal van kameraads, was hij zelf gaandeweg geworden als zij, eigenlijk nog erger dan zij. Want van die werkeloozen hadden velen gezocht en zochten nog iederen dag naar de gelegenheid, om op een eerlijke en fatsoenlijke manier aan werk te komen en zoo hun brood te verdienen. En hij? Hij had niet eens het mogelijke beproefd en was dikwijls bij de straat gaan slenteren in plaats van stad en land af te loopen om aan den kost te komen. Daarbij vond hij het wel flink om bij de kameraads door te gaan voor dapper en hoe zou hij die dapperheid beter toonen dan door een brutale, vijandige houding aan te nemen tegenover de politie!

Bij zijn zuster vond hij voor zijn ontevreden en op-roerige denkbeelden en zijn ongepaste praatjes geen gehoor, dat wist hij wel, maar onder de kameraads waren er genoeg, die hem er om bewonderden en hun goedkeuring maakte hem nog vrijmoediger. Weliswaar had hij zich tot nog toe niet anders dan lijdelijk

verzet tegen de politie, wanneer deze bij verschillende gelegenheden, opstootjes of samenscholingen tot doorloopen of tot kalmte vermaande, maar ditmaal had

hij zich niet ontzien om tot daden over te gaan. Daarbij had hij den agent, met wien hij te doen had, een bloedende wond toegebracht, wat zijn misdrijf aanmerkelijk verzwaarde en hem alle kans benam om er met een standje van den commissaris af te komen.

Al deze bijzonderheden vernam de arme Nanda, toen zij, vastbesloten om zich van het gebeurde op de hoogte te stellen, al haar moed bijeengezamd en zich naar het politiebureau begeven had, waar zij door den commissaris zelf werd te woord gestaan.

Had zij zich aanvankelijk nog gevleid met de gedachte, dat zij een goed woord zou kunnen doen voor Ewald en zijn vrijlating zou kunnen bewerken, ze begreep duidelijk uit de houding van den commissaris, die haar overigens niet onvriendelijk ontving, dat de zaak van te ernstigen aard was, dan dat de politie er geen gevolg aan zou geven. Ewald bleef in het arrestantenlokaal opgesloten en onverrichter zake en met een bezwaard hart keerde Nanda naar haar zolderkamer terug.

HOOFDSTUK XVIII

De boodschap uit Bethlehem

In de heele buurt was het al bekend.

Dat bemerkte zij, toen ze de straat doorkwam en twee, drie buurvrouwen bijeen zag staan, de hoofden bij elkaar gestoken en met een blik, die tegelijk meewarigheid en nieuwsgierigheid vertolkte, haar aan-

zagen, terwijl zij schuw en haastig langs ze heenliep, bang, dat ze haar zouden aanspreken, haar vragen doen. . . .

Gelukkig! Nu was zij boven, nu was ze alleen! Hier zag ze die blikken niet, die haar zoo pijn gedaan hadden, hier behoefde zij geen nieuwsgierig, onbescheiden vragen van anderen te vreezen, hier was ze veilig tenminste!

Een oogenblik bleef ze in gedachten verzonken zitten, vóór zij het naaiwerk, dat ze in den steek gelaten had, toen ze uitging, weer opvatte. O, die bange, droeve gedachten, waarin haar benauwde geest gevangen scheen, die haar geen oogenblik loslieten als in een benauwden droom. Ach! wàs het maar een droom!

Wat haar zoo wanhopig, zoo moe, zoo nameloos moe maakte, was dat haar gedachten aldoor in denzelfden kring rondliepen: het verhaal van den buurjongen, haar gesprek met den commissaris, Ewald in het arrestantenhok. . . .

Ze nam haar onderbroken werk weer op. Dat zou haar misschien nog de beste afleiding geven en bovendien het moest af! Met schrik bedacht ze ineens weer, wat ze een oogenblik geheel vergeten was, dat het morgen Kerstmis was en ze dus in geen twee dagen geld zou ontvangen, want met Kerstfeest. . . .

Kerstfeest! Ach! nooit was Kerstmis minder feestelijk voor haar geweest dan nu. Feest! En ze had geen gedachte in haar arm, gefolterd brein, of er was angst en schaamte en smart in. Engelenzang en blijdschap en licht. . . .! Voor háár was 't alles somber en donker. . . .

Ze dacht aan Ewald, haar broer, aan dien dwazen,

verblinden jongen. Wat was hij ver afgedwaald van den weg, dien zijn ouders en Nanda hem hadden gegeven en waarop zij hem zelf waren voorgegaan! En ze voelde iets van zelfverwijt in zich: had zij niet meer voor hem kunnen doen, dan zij deed? Had ze hem niet meer moeten leiden, niet vuriger voor hem moeten bidden? Nu zat hij daarginds achter gesloten deuren, alleen. Waar zouden zijn gedachten nu zijn? Zou hij berouw hebben over zijn daad?

Welk een Kerstfeest ging hij tegemoet!

Al die vragen drongen zich aan haar op, terwijl haar vlugge handen werkten. . . . werkten. . . .

't Was nou vroeg in den avond en eer het elf uur zou slaan, zou ze zeker wel met haar arbeid gereed zijn. Het was haar vaste gewoonte om des Zaterdagavond niet door te werken, zooals zij anders wel eens doen moest, maar om elf uur haar werk op te ruimen en haar kamertje wat op te knappen tegen den Zondag. Dan werd er nog gauw wat gestoft en gewreven en als de klok twaalf uur sloeg en zij ter ruste ging, zag haar kamertje er echt „aan kant”, echt Zondagsch uit.

Zij had er nooit toe kunnen besluiten, hoewel de omstandigheden dikwijls nijpend genoeg waren, om op den Zondag, die voor haar niet enkel de rustdag maar ook de dag des Heeren was, haar werk, dat niet klaargekomen was, af te maken. Gewoonlijk duurde haar de Zondag te kort. Maar nu! Nu zag zij tegen den Kerstdag op, tegen den kerkgang, tegen alles. O, als zij dien dag maar kon doorkomen, zonder dat men haar aansprak, als zij maar niemand behoefde te vertellen dat vreeselijke, dat er gebeurd was!

Ze zou in ieder geval probeeren morgen na kerktijd iets omtrent Ewald te weten te komen. Kon ze hem maar eens spreken, van hem hooren, al was het maar een enkel woord van berouw, een enkele belofte van beterschap.

Zoo met zichzelf overlegend vernam haar oor plotseling het geluid van voetstappen, die naderden, op de trap. En nog eer zij had kunnen opstaan om te zien, wie daar naar boven kwam, werd er aan haar deur geklopt en zag zij het lieve, blonde kindergezigtje van Agnes van Berkelbach, die met Frida binnentrad en haar hartelijk begroette.

„Ik mocht van moeder naar u toe met Juf,” zei ze vrijmoedig, „want ik wou u zoo graag een cadeautje geven voor uw Kerstfeest. Moeder en ik hebben het samen uitgezocht in den winkel. Ik hoop maar, dat u het mooi vindt,” en meteen gaf ze Nanda een pakje over, waaruit een keurige wandtekst, netjes ingelijst, te voorschijn kwam. „Ik heb zelf het lijstje uitgekozen,” babbelde ze verder, „en moeder den tekst.”

De tranen sprongen Nanda in de oogen. Dankbaar was zij en beschaamd tegelijk, dankbaar, dat ze dat lieve kind weer zag, juist op dit oogenblik, nu ze zich zoo verlaten en eenzaam voelde en beschaamd ook, diep beschaamd, dat ze zóó weinig in haar verdriet had gedacht aan Hem, die haar in al haar leed kwam troosten met het woord, dat op de tekstkaart te lezen stond: „Ik ben wel ellendig en nooddruftig, maar de Heere denkt aan mij.”

Ze zocht naar woorden, maar wist ze nauwelijks te vinden om haar dankbaarheid uit te drukken voor die vriendelijke gedachte van Agnes en haar moeder. En

terwijl ze nog sprak, viel Frida haar in de rede:

„Ik heb ook wat voor je meegebracht, Nanda. Grada zei vanmorgen, dat ze 't zoo jammer vond, dat ze je nooit meer zou zien en Anna ook en ikzelf, nu, dat weet je immers wel! Nu, en toen hebben we een plannetje gemaakt: we zouden je samen een klein presentje geven voor je Kerstmis. Grada zei: „Ze mocht anders eens denken, dat we haar heelemaal vergeten zijn.” Nu, dat zul je wel beter weten, is 't niet? En hier was dan het cadeautje. . . .” besloot ze en legde voor de verbaasde Nanda een pakje neer, dat een wollen sjaal bleek te bevatten. „Voor de koude dagen,” verduidelijkte Frida nog, alsof 't noodig was. Ze kon immers niet tegen Nanda zeggen: „We vonden, dat je mantel zoo dun en versleten was!”

Onderwijl had Nanda haar bezoeksters een stoel gegeven en getracht om uiting te geven aan haar dankbaarheid.

„Als jullie eens wist. . . . ik kan je dat niet allemaal zoo vertellen. . . . maar juist vanavond. . . . Ik had heel niet aan zoiets gedacht! Ik voelde mij zóó eenzaam en zóó ongelukkig vanavond. . . . En die tekst herinnert mij er aan, dat ik ondankbaar was en vergat, dat God aan mij denkt. En dan die mooie doek, zoo'n lekker warme! Ik ben er natuurlijk heel blij mee, maar nog veel meer hiermee, dat jullie zoo vriendelijk voor me zijt en nog wel eens denkt aan de dagen, die ik bij jullie op de gracht heb doorgebracht.”

„Heb je zoo'n verdriet, Nanda?” vroeg Agnes en keerde haar lief gezichtje met een bezorgde uitdrukking naar haar toe. „Maar je moet niet vergeten, dat 't morgen Kerstfeest is en op een feest moet je toch

blij wezen! Misschien helpt het wel, als we samen een mooi kerstlied zingen. Ken je: „Daar is uit 's werelds duist're wolken?”

En zonder een antwoord af te wachten, begon zij maar vast, terwijl Nanda meezong:

„Daar is uit 's werelds duist're wolken
 „Een licht der lichten opgegaan.
 „Komt tot zijn schijnsel, alle volken,
 „En gij, mijn ziele, bid het aan!
 „Het komt de schaduwen beschijnen,
 „De zwarte schaduw van den dood.
 „De nacht der zonde zal verdwijnen,
 „Genade spreidt haar morgenrood!”

Nanda's anders zoo flinke, welluidende stem klonk wel wat onvast en vreemd, maar toch had zij niet kunnen nalaten mee te zingen van het hemelsche licht, dat in duisternis van zonde en ellende wil schijnen en machtig is om ook de zwartste schaduwen te doen wijken.

„En nu moeten wij gaan, Nanda, want anders wordt het voor Agnes te laat. Maar ik moest nog vragen van mevrouw, of 't goed is, dat zij morgenmiddag een bezoekje bij je komt brengen. Dan ben je immers thuis?”

't Was voor Nanda haast te veel! Het Kerstfeest, waar ze zoo tegen opgezien had, zou dus tòch nog iets feestelijks voor haar hebben.

„Ik geloof,” zei ze, toen ze haar bezoeksters uitliet, „dat God jullie gebruikt heeft vanavond om mij een bijzondere boodschap te brengen.”

Ja, een bijzondere boodschap, een Kerstboodschap van goddelijk welbehagen in menschen, van goddelijken troost voor arme, moede tobbers.

HOOFDSTUK XIX

Een vriendelijke vertroosting

Den volgenden middag zat Nanda te wachten op het bezoek, haar door Frida aangekondigd.

Uit de kerk komende, was zij naar het politiebureau gegaan om inlichtingen in te winnen omtrent Ewald. Bevond hij zich daar nog? Zou zij hem eindelijk zien en spreken? Zou men haar iets naders kunnen meedeelen omtrent den vermoedelijken afloop van de zaak?

Toen zij op het bureau kwam, werd haar terstond meegedeeld, dat haar broer dien morgen voorloopig weer op vrije voeten was gesteld, nadat men een uitvoerig proces-verbaal had opgemaakt van het gebeurde, waarbij de volle nadruk gevallen was op het weerspanning verzet van den jongen en op de gevoelige wijze, waarop hij den agent had verwond, wel niet ernstig, maar toch zoo, dat de man een of twee dagen geen dienst kon doen. Het was dus wel te voorzien, zoo werd haar verzekerd, dat de rechter het misdrijf niet als een licht vergrijp zou opvatten.

Maar waar was hij nu?

Niemand, die het haar had kunnen vertellen. Men

gaf haar echter te verstaan, dat het zaak voor hem was om op de rechtszitting te verschijnen en de stugge, weerbarstige houding te laten varen, die hij tot nog toe had aangenomen bij het verhoor door den commissaris. Door zulk een houding kon hij zijn zaak niet anders dan verergeren.

Nanda verliet dus zonder eenig gevoel van opluchting het politiebureau. De heele zaak lag haar als een steen op het hart en de schaduw was van haar pad nog steeds niet geweken. Toch schonk de gedachte haar troost, dat zij dien middag haar hart zou kunnen uitstorten voor de altijd zoo vriendelijke mevrouw Van Berkelbach, die, dat wist ze, belang stelde in haar lot en die haar misschien met goeden raad ter zijde zou staan. Natuurlijk zou ook deze den loop der zaken niet keeren, maar ze zou haar verdriet niet langer alleen te dragen hebben.

Zoo was zij huiswaarts gekeerd en het eerste, waar haar oog op viel bij 't binnentreden, was de tekst geweest, dien zij nog den vorigen avond aan den wand had gehangen en die haar sprak van dien allerbesten Vriend en Raadsman, die haar niet begeven zou. Hoe had zij dien morgen in de kerk gebeden om kracht en wijsheid om met Ewald te spreken, zooals het moest, wanneer zij hem zou ontmoeten! Gaandeweg was het haar, of haar verdriet van haar afgegleden was, terwijl het „Eere zij God in de hoogste hemelen en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen” haar had tegengeruischt als hemelsche muziek!

En toch was het daarna opnieuw over haar gekomen, had die wereld van sombere gedachten haar weer telkens in beslag genomen, ook al herinnerde zij er zich-

zelf gedurig weer aan, dat haar lot in Gods handen was.

Zij zag nog eens rond in de kamer, die er knapjes en zindelijk uitzag. Zooeven had het buiten al drie uur geslagen, dus kon zij haar bezoeker elk oogenblik verwachten. Daar bedacht zij, hoe donker het op de toch al moeilijke trap was en juist toen zij een olie-lampje op het bovenportaal zette om daaraan tegemoet te komen, zag zij mevrouw Van Berkelbach, die niet zonder moeite langs de steile trap naar boven kwam.

„Zoo, Nanda, daar ben ik eindelijk! 't Heeft een beetje lang geduurd, nietwaar? Maar ik ben hier niet zoo goed gewend als jij en voor mij is 't een heele klim! Maar ziedaar,” en met deze woorden trad zij Nanda's kamer binnen, „aan alles komt een eind.”

Nanda beijverde zich om mevrouw op haar besten stoel te doen plaats nemen en begon dadelijk met haar hartelijk te danken voor haar Kerstgeschenk.

„U ziet, dat ik het dadelijk een goed plaatsje heb gegeven,” en zij wees naar den wandtekst.

„Ja, dat is goed. En kom nu maar eens dicht bij mij zitten, dan kunnen we eens rustig en gezellig praten. Ik moet zeggen, dat je kamertje er keurig uitziet. Je hebt er alle eer van, hoor!”

„Veel moois bezit ik niet, mevrouw, maar moeder heeft me geleerd om zuinig te zijn en den boel netjes te houden. Door de week ziet het er hier niet zoo opgeruimd uit, want dan heb ik soms mijn heele kamer vol naaiwerk.”

„Ja, wat dat naaiwerk betreft, daar moeten we eens samen over praten.”

„Mevrouw weet er zeker alles van, van dat briefje,

dat ik gekregen heb en . . . dat ik nu niet meer op de gracht mag komen naaien . . .” zuchtte Nanda.

„Ach ja, ik weet het. Maar daar moet je maar niet al te veel over tobben, kind. God zorgt voor Zijn

kinderen en voor wie Hem liefhebben, moeten alle dingen medewerken ten goede. Van Frida weet ik, dat je den Heiland van harte liefhebt en dat is beter dan alles wat uiterlijke voorspoed je zou kunnen bieden. Maar je sprak daareven van je moeder. Heb ik het goed begrepen, dat zij dood is? En heb je geen vader meer? Als je het niet onaangenaam vindt, moet je me eens eerlijk en onomwonden je levensgeschiedenis vertellen. Misschien dat ik, als ik alles weet, beter in staat ben om iets voor je te doen.”

Ook al had mevrouw Van Berkelbach er dit laatste niet bijgevoegd, dan nog zou Nanda haar niet van nieuwsgierigheid of bemoeizucht verdacht hebben! Daarom verhaalde zij haar openhartig alles omtrent haarzelf en haar zorgen en moeiten... maar toch meende haar bezoeker te bemerken, dat zij, wat dit laatste betrof, iets verzwegen, iets, dat ze blijkbaar niet goed durfde aanroeren.

„Je vindt het misschien niet prettig om mij zooveel te vertellen,” zei ze ten slotte, „en als het je bezwaren zou, is 't ook maar beter om het niet te doen. Maar als het je verlichten kan om je heele hart eens uit te storten, doe het dan gerust, mijn kind.”

En toen kwam van Nanda's lippen de pijnlijke geschiedenis van de laatste dagen, heel het verhaal, dat zij tot op het laatste oogenblik toch nog geschroomd had haar te doen, maar dat ze toch zoo graag aan mevrouw Van Berkelbach wilde toevertrouwen als een geheim, dat haar benauwde en dat zij bij haar veilig wist. Zoo sprak ze ook van Ewald, van zijn heele geschiedenis en van de bezorgdheid, waarmede zij, vooral nu, de toekomst voor hem tegenzag.

Met groote aandacht had mevrouw naar haar geluisterd en nadenkend had zij voor zich uitgestaard, toen het arme meisje eindelijk, eindelijk haar bitter verdriet kon meedeelen aan iemand, die haar begreep. Nu legde zij bemoedigend haar hand op Nanda's schouder en blikte vriendelijk in die betraande oogen, terwijl ze sprak:

„Als ge in nood gezeten
„Geen uitkomst ziet,
„Wil dan nooit vergeten:
„God verlaat u niet!
„Vrees toch geen nood,
„'s Heeren trouw is groot,
„En op 't nacht'lijk duister
„Volgt het morgenrood!
„Schoon stormen woeden,
„Vrees toch geen kwaad,
„God zal u behoeden,
„Uw toeverlaat.”

Nog geruimen tijd spraken zij samen, de rijke dame en het arme naaistertje en het was Nanda te moede, alsof haar onrustige, angstige gedachten terugweken en haar verdriet minder troosteloos werd bij de lieve, moederlijke woorden van haar bezoekerster. Ze voelde het: die leeft met me mee, die deelt in mijn verdriet. Een hartsvriendin had niet vertrouwelijker met haar kunnen spreken.

„Ik weet nog niet,” zei mevrouw Van Berkelbach opstaande, „welken raad ik je voor de komende dagen moet geven. Ik moet eerst nog eens rustig over dit alles

nadenken. Maar je moet vóór alle dingen biddend hulp zoeken bij Hem, die niet beschaamt, wie Hem aanroepen. Denk maar gedurig aan de woorden van je wandtekst: „De Heere denkt aan mij.”

HOOFDSTUK XX

Overleggingen en besprekingen

De straat, waarin Nanda woonde, was voor mevrouw Van Berkelbach geen onbekend terrein. Het arme gezin, waar Frida op zekeren avond in haar gezelschap een pak met kleeren heengebracht had, woonde daar en had al meer dan eens na dien tijd bezoek gehad van de milde dame, die behalve stoffelijke, ook andere, betere gaven meedeelde, waar zij maar kon. Zij gevoelde zich steeds aangetrokken tot hen, die leden en haar gelukkigste dagen waren die, waarop zij wat licht had laten vallen op het donkere pad van haar minder bevoorrechte medemenschen.

Zoo bracht zij ook nu in het gezin van den armen teringlijder een Kerstboodschap. Zelf vervuld van de vreugde, die het Kerstfeest brengt, kòn zij niet laten daarvan ook anderen te spreken en hen heen te wijzen naar den Zaligmaker.

Dus waren voor Nanda deze Kerstdagen toch nog gezegende dagen geworden en toen ze allang weer achter den rug lagen, kon ze er nog met dankbaarheid op terugzien.

Trouwens, haar eenzaamheid werd door meer dan

één bezoek van Frida opgevroolijkt, al bestond die vroolijkheid eigenlijk alleen maar in de gewaarwording, dat ze iemand bij zich had, die stilletjes, terwijl zij naaide, haar kousen zat te stoppen en af en toe iets vriendelijks zei, of over doodgewone dingen praatte. Frida was onuitputtelijk in haar verhalen over de kinderen en het was Nanda daarbij, alsof zij er zelf bij tegenwoordig was geweest, zoo levendig kon zij ze zich voorstellen in hun doen en laten.

Meestentijds bracht Frida bij zulke bezoeken meteen het naai- en verstelwerk mee, dat mevrouw voor Nanda had gereedgelegd, want die was en bleef de naaister voor de jonge mevrouw. Men verwonderde zich er over, dat deze zoo weinig te doen had voor de nieuwe naaister, die inmiddels Nanda's plaats had ingenomen, een nuffig, opgeprikt juffertje, dat er een gemaakt spraakje op nahield en zeker niet de sympathie van Grada en Anna gewonnen had. Eensdeels vonden die twee, dat die vriendschappelijke gevoelens Nanda toekwamen en dat 't tegenover haar zoo iets als ontrouw geweest zou zijn om zich bijzonder vriendelijk voor de nieuwe naaister te toonen. En dan — wat een onnatuurlijk schepseltje! Blijkbaar voelde zij zich boven de keukensfeer verre verheven!

„Wat jammer toch van die Nanda!” zei Anna tot Grada, toen ze op een avond bij elkaar aan de keukentafel zaten.

„O, heb daar maar geen zorg over! Denk je soms, dat de jonge mevrouw dat er zóó bij heeft laten zitten? Laat dat maar aan háár over! Ik denk, wat ik denk en ik weet, wat ik weet!”

Met die woorden placht zij te besluiten, als ze te

kennen wilde geven, dat ze voorgevoelens had, die zij niet onder woorden kon brengen.

„Ik zou haar wel eens willen opzoeken,” zei Anna na een poosje, terwijl ze de naald in haar kous stak en Grada aankeek.

„Wel, wie zal het je beletten? Juffrouw Frida weet, geloof ik, haar adres wel. Die schijnt nogal eens bij haar te komen. Je moet 't haar maar eens vragen.”

Terwijl die twee zoo zaten te babbelen over Nanda, was deze ook het onderwerp van een gesprek, dat gevoerd werd tusschen de jonge mevrouw Van Berkelbach en haar man.

Mijnheer Onno was, zooals dat in dezen tijd nogal eens dikwijls gebeurde, nu het nieuwe huis zoo goed als gereed was en er van allerlei te bespreken viel, tusschentijds thuisgekomen. Zij bevonden zich thans in hun eigen kamer, waar mevrouw op den divan zat, terwijl haar man, tegenover haar gezeten, aandachtig luisterde naar de geschiedenis van Nanda, die zij hem vertelde. Al luisterend, viel het hem op, met hoeveel warme belangstelling zijn vrouw sprak over de moeite en zorgen, waarin het arme naaistertje verkeerde en over de treurige geschiedenis van Ewald.

„De jongen schijnt toch in dien tusschentijd bij zijn zuster teruggekomen te zijn, maar daar hij het thuis toch ook niet kan uithouden en er in de gegeven omstandigheden niet de minste kans is, dat de een of andere baas zich over hem ontfermt, door hem in dienst te nemen, slentert hij nu hier, dan daar. Hoe eerder hij zijn vonnis heeft, hoe beter maar. Want hij zal een veroordeeling wel niet ontloopen, vrees ik. Dat

is ook het ergste niet. Maar dan! Wat moet er daarna van hem worden?"

„Dat is moeilijk te zeggen. Er zijn wel vereenigingen die zich het lot van zulke menschen aantrekken. Maar of dat op het oogenblik, nu er overal zulk een groot gebrek aan werk is, zoo gemakkelijk zal gaan, staat nog te bezien.“

„Zou jij niet iets voor hem kunnen doen? Zie, als hij terugkomt uit de gevangenis, zal hij van kwaad tot

erger vervallen, als God het niet verhoedt. En dat zou niet alleen noodlottig zijn voor hemzelf, maar ook voor Nanda niet uit te houden wezen.”

„Maar wat wil je, lieve, dat ik doe? Je ziet me zoo smeekend aan, alsof je vast verwacht, dat ik heel wat vermag,” zei mijnheer Onno glimlachend.

„Och, ik weet ook wel, dat je eigenlijk geen tijd hebt om je ook hier nog mee te bemoeien. En toch, ik zou zoo graag willen. . . . Zou je geen kans zien om

dien morgen in de rechtzaal te zijn? Hij moet voor den politie-rechter verschijnen. Ik zou het zoo graag willen om zijn zuster, zie je. Dat is een lief, oppassend meisje, dat met hard werken, tot in den nacht dikwijls, toch nog maar een karig stuk brood verdienen kan. Ik stel veel belang in haar. . . .”

Mijnheer was opgestaan en liep met groote stappen nadenkend het vertrek op en neer.

„Wanneer zei je ook weer, dat die rechtszitting gehouden wordt?” vroeg hij, zijn zakboekje raadplegend. Zijn vrouw noemde hem den datum, dien Nanda haar bij haar laatste bezoek had opgegeven.

Eenige oogenblikken bleef de heer Van Berkelbach staan, nadenkend over de mogelijkheid om zijn vrouw hierin terwille te zijn en den bewusten ochtend vrij te houden.

„Ik geloof,” zei hij eindelijk, „dat ik het wel zoo zou kunnen schikken. Maar of mijn bemoeiingen ergens toe zouden leiden, ik weet het niet. Als ik je er een genoeg mee doe, zou ik het in ieder geval kunnen probeeren en wil ik me ook wel in verbinding stellen met den commissaris van politie. Die zal mij natuurlijk volledig kunnen inlichten. En dan. . . . maar laat ik nu nog maar geen verdere plannen maken. Het is alles nogal tijdroovend en mijn tijd is juist tegenwoordig erg bezet. Ik kan je alleen maar beloven, dat ik zal doen, wat ik kan. Neem je daar voorloopig genoeg mee? Nu, vertel me dan nu nog eens eenige bijzonderheden, die van belang zouden kunnen zijn om me een juist oordeel over den jongen te vormen.”

Mevrouw vertelde wat zij wist, terwijl mijnheer van

tijd tot tijd een korte aantekening in zijn zakboekje schreef, dat hij ten slotte weer bij zich stak met een gebaar van: „Zoo, nu weet ik wat ik weten moet.” „En zijn zuster?” informeerde hij verder.

Mevrouw vertelde alles wat zij van haar wist, sinds den eersten keer, dat ze haar had ontmoet.

„De kinderen hielden van haar,” voegde zij er bij, als was zij een advocaat, die voor zijn cliënt pleit, „vooral Agnes was graag bij haar. Ze spreekt niet veel en loopt niet met haar zorgen te koop. Het heeft heel wat voeten in de aard gehad, eer zij me vertelde, wat er met haar broer gebeurd was. Ze is een beter lot waard, dan ze nu heeft en ik zou er een lief ding voor over hebben om haar aan de een of andere betrekking te helpen, waarmee ze op een minder armoedige en afmattende wijze haar brood zou kunnen verdienen. Maar dat is al haast even moeilijk, als om haar broer op een beteren weg te helpen.”

Nog geruimen tijd spraken zij zoo samen, overlegden en wikten en wogen, wat er gedaan kon worden in het belang van broer en zuster, zonder echter tot de gewenschte oplossing te komen.

HOOFDSTUK XXI

Het gewichtig document

Den volgenden morgen vond de heer Van Berkelbach vóór zijn vertrek nog gelegenheid om een bezoek te brengen bij den commissaris, van wien hij een uit-

voerig verslag kreeg van de gansche toedracht der zaak.

Daarna had hij zich in verbinding gesteld met den politie-rechter, die hem welwillend ontving en met wien hij uitvoerig sprak over de levensomstandigheden van den jongen, die zonder ouderlijk toezicht, zonder de voor hem zoo noodzakelijke, strenge leiding, het stuur was kwijtgeraakt en een mislukkeling dreigde te worden, zoo niet een reddende, helpende hand naar hem werd uitgestoken.

„Ik ben het geheel met uw beschouwingen eens, mijnheer Van Berkelbach,” had de politie-rechter geantwoord, „maar men kan van de regeering nu eenmaal zulke hulp niet verwachten, al doet de justitie haar best om de nadeelige gevolgen van de opgelegde straffen zooveel mogelijk te beperken. Bovendien, het misdrijf, dat in dit geval gepleegd is, schijnt mij van te ernstigen aard te zijn om niet met gestrengheid te worden beoordeeld.”

„Zou er kans bestaan op een voorwaardelijke veroordeeling, waardoor de jongen, bij gebleken beterschap en zekere waarborgen voor de toekomst, onthefving van straf zou kunnen bekomen?” had de heer Van Berkelbach nog geïnformeerd.

„Kans. . . ja, de kans zou natuurlijk bestaan, wanneer. . . . Maar ik kan moeilijk op de zaak vooruitloopen. U zult begrijpen, dat alles afhangt van het licht, dat bij de behandeling van deze strafzaak op het gepleegde feit en op den dader valt. Meer kan ik u op het oogenblik niet zeggen.”

En hiermede was dit tweede onderhoud geëindigd. Onvoldaan, maar toch niet geheel ontmoedigd, was

mijnheer Van Berkelbach heengegaan. Hij had nog een derde bezoek willen afleggen in verband met deze aangelegenheid, maar de tijd drong hem om daarvan af te zien. Dus was hij genoodzaakt deze laatste bespreking uit te stellen tot later. Misschien ook, dat hij ze schriftelijk kon afdoen.

Op een van die dagen van drukkende onzekerheid zat Ewald tegenover Nanda aan de tafel, terwijl hij zwiingend voor zich uitstaarde, blijkbaar geheel in beslag genomen door de gedachte aan hetgeen gebeurd was en aan hetgeen hem nog te wachten stond.

Hij zag er buitengewoon slecht uit.

Toch was er in zijn oogen niet meer die brutale, onverschillige blik, die Nanda zoo dikwijls pijn had gedaan en haar bij oogenblikken had doen wanhopen. Hij zat daar maar stil bij de tafel toe te zien, terwijl Nanda zich repte met haar naaiwerk. Vroeg hij zich misschien af, hoe het met hem zou afloopen op de rechtszitting, waarop hij zijn straf zou vernemen? Of gaf hij zich wellicht rekenschap van zijn koude, zelfzuchtige houding tegenover dat arme meisje, dat al haar krachten inspande om voor hen beiden den kost te verdienen in dezen moeilijken tijd?

Eigenlijk had hij haar nooit anders gekend: altijd bedrijvig, altijd zich haastend, omdat ieder uur van oponthoud geldelijk nadeel met zich bracht. En hij, hoe had hij zijn jonge krachten besteed? Wat hadden zijn handen gedaan? Waar had hij zijn tijd voor gebruikt?

Wie kwam daar de trap op, wie klopte daar aan de

deur? Beiden keken zij verschrikt op. Op hetzelfde oogenblik werd de kamerdeur geopend en trad de bode van het gerechtshof binnen. Hij bracht de dagvaardingen, die zij beiden wel verwacht hadden, maar het zien van die gewichtige papieren ontroerde hen niettemin.

Voor Ewald luidde de dagvaarding om zich te verantwoorden in zake. . . . en dan volgde er een lang relaas, waarvan wij den inhoud reeds kennen, en voor Nanda om in deze zaak als getuige te worden gehoord.

Nanda was doodsbleek geworden en staarde haar broer bedroefd aan, niet bij machte om de woorden te vinden, die uitdrukten, wat er in haar hart omging. Waartoe ook! Hoe dikwijls had zij, om hem te leiden, om hem van zijn verkeerden weg terug te brengen, hem helpend haar hand toegestoken, hoe menigmaal had zij hem geraden en vermaand! Wat kon zij dan thans verwachten van haar woorden? Ze zouden langs hem afglijden immers!

En Ewald? Hij voelde zich alleen, alleen tegenover alles, wat er nu met hem gebeuren ging. En wat had hij ook anders verdiend? Hij moest het zichzelf bekennen. . . .

Nu zij zweeg, voelde hij zich nog somberder worden. Hij kon wel begrijpen, dat Nanda zich maar stil hield. En toch zou hij gewild hebben, dat zij wat gezegd had. . . .

In sombere afwachting verbeidden zij den datum, die althans aan de onzekerheid een eind zou maken.

HOOFDSTUK XXII

De gevreesde dag

Eindelijk was hij daar, de dag, die met zooveel vrees en bange beklemming tegemoet gezien was.

Het was vol in de kleine zaal, waar de rechtszitting plaats had. Nanda durfde niet op- of omzien en hield haar oogen onafgebroken naar den grond gericht, toen zij eenmaal in de getuigenbank plaats genomen. Hoe schaamde zij zich, dat ze hier was en om zulk een reden!

Vóór zij haar moeilijken tocht naar de rechtzaal had aanvaard, had zij haar hart in een vurig gebed uitgestort en God om kracht, kalmte en wijsheid gesmeekt. Zij had gebeden om een mild en zacht vonnis voor haar ongelukkigen broer. Zij had in haar hulpeeloosheid immers niemand om op te steunen dan haar Heiland, die het hart van den rechter neigen kon naar Zijn wil.

In de laatste dagen had zij nog bezoek gehad van mevrouw Van Berkelbach, die haar bemoedigend had toegesproken en haar verzekerd had, dat zij voor haar broer gedaan had, wat in haar vermogen was, maar dat er niets te zeggen viel, vóór de rechter zijn uitspraak zou hebben gedaan. Maar ach! dat waren heel vriendelijke woorden geweest en Nanda had ook wel van dat bezoek genoten, maar toch, het had haar beklemming niet kunnen wegnemen.

Zij durfde de oogen niet opheffen, terwijl de rechter de beschuldiging voorlas, die tegen Ewald was in-

gebracht. De politieagent, die de arrestatie had bewerkstelligd, bracht het eerst zijn getuigenis uit en verhaalde in het kort nog eens de geheele toedracht der zaak, waarbij de volle nadruk werd gelegd op het brutaal en schaamteloos optreden van den jongen.

Hoor! Daar werd haar naam afgeroepen. Werktuiglijk stond zij op en keek naar de groene tafel, waaraan de rechters gezeten waren. Verschillende vragen werden haar gesteld en zij beantwoordde die zoo duidelijk als zij kon, terwijl zij in haar antwoorden telkens deed uitkomen Ewalds jeugdigen leeftijd, zijn onervarenheid, zijn zwakheid tegenover verleidingen en slechten raad van kameraden, zijn langdurige werkeloosheid, kortom alles, wat zij meende, dat als verzachtende omstandigheden in aanmerking genomen kon worden.

„Dank u. U kunt gaan zitten.”

Daarmede was haar getuigenis dus afgelopen. Nu zou zeker de uitspraak van de rechtbank komen. Met angstigen blik zag zij de zaal in, waar al die vreemde, onverschillige of nieuwsgierige menschen immers geen vermoeden hadden van de spanning, waarin zij verkeerde. Zij zag Ewald zitten in de beklagdenbank, dicht in haar nabijheid. Maar . . . wie was dat? Mijnheer Onno van Berkelbach ontdekte zij en hij had ook haar blijkbaar herkend, want hij knikte haar veelbeteekenend en bemoedigend toe.

O, hoe blij was zij met dien vriendelijken blik! Hoe goed deed de gedachte haar, dat er toch één in de zaal was, die met haar meeleeftde en belang stelde in haar en haar broer!

Hoor! Daar werd weer gesproken! Maar neen, dat

was niet een van de rechters. Het was een jong advocaat, die begonnen was met het uitspreken van een pleidooi ten gunste van den beklagde.

Wat sprak hij mooi! Wat een warmte en geestdrift lag er in die woorden! Hoe wist hij iedere bijzonderheid in het licht te stellen, die maar eenigszins ter verklaring kon dienen van de betreuenswaardige gedragingen van zijn cliënt!

Verbaasd en geroerd keek zij van den spreker naar den heer Van Berkelbach en weer zag zij zijn vriendelijken blik en zijn glimlach, die haar bemoedigde. Inmiddels miste zij geen woord van de pleitrede, die met zooveel overredingskracht werd uitgesproken en die besloot met een krachtig beroep op het zachtmoedig oordeel der rechtbank. Mocht deze al geen termen kunnen vinden om den beklagde geheel vrij te spreken, dan zou er toch, zoo betoogde de advocaat, alle reden zijn om hem voorwaardelijk te veroordeelen. Het ging hier om de toekomst van een jong mensch, dat, nog aan den ingang van het eigenlijke leven staande, zich op betreuenswaardige wijze misdragen had, maar voor wien een onvoorwaardelijke straf zulke noodlottige gevolgen zou kunnen hebben voor zijn verder leven.

Na het pleidooi van den advocaat duurde het eenigen tijd, eer de uitspraak van den rechter volgde. In dien tusschentijd was de heer Van Berkelbach naar Nanda toegegaan en had haar gevraagd, om bij 't verlaten van de zaal even op hem te wachten. Zij had geknikt van ja, onmachtig om ook maar een enkel woord te uiten in den toestand van spanning, waarin zij verkeerde. Zij zag naar Ewald, dien zij nog nim-

mer zoo ontroerd had gezien en die gedurig met een hulpeloozen, zieligen blik haar had aangezien, als wilde hij zeggen: Toe, Nanda! Laat mij niet in den steek, als ze me allemaal veroordeelen! Jij bent toch mijn zuster, jij weet, wat een ellendige zwakkeling ik ben geweest."

Ja, schoon hij tot nog toe met geen woord ronduit van berouw had gewaagd, toch las zij dat berouw in zijn smeekende oogen. O, wat was ze graag naar hem toe gesnel en had haar beide armen om zijn hals geslagen, net als vroeger, toen hij nog een kleine jongen was!

Het was ademloos stil in de zaal, toen ten slotte de rechter opstond. Nanda voelde haar hart bonzen in haar keel.

„ . . . besloten heeft den beklagde voorwaardelijk te veroordeelen, tot een gevangenisstraf van veertien dagen, met een proeftijd van drie jaren”

Dat was het enige, wat Nanda eigenlijk goed gehoord had. Al dat andere, dat waren maar woorden, woorden geweest, wettelijke termen, die zij niet eens goed begreep. Maar dit verstond zij. Daar had ze in het diepst van haar hart op gehoopt, zoodra zij den advocaat van de mogelijkheid had hooren gewagen.

Dus niet wat zij gevreesd had! Ewald niet in de gevangenis, de dreigende schande van hem en van haar afgewend! God had haar gebed niet alleen verhoord, maar haar nog veel meer geschonken dan zij had durven vragen in haar angstig smeeken!

HOOFDSTUK XXIII

Toekomstplannen

Hoe ze buiten de zaal gekomen waren, hoe ze Ewald om den hals gevallen was, gelachen had en geschreid tegelijk, ze wist het zich niet alles meer nauwkeurig te herinneren.

Maar ze wist één ding: Ewald was vrij! O, nu zouden ze samen een ander leven beginnen, nu zou zij hem beter verstaan dan voorheen en durfde zij hun beider toekomst hoopvol tegenzien. Hij zou nu niet blijven, die hij geweest was, dat hadden haar zijn blikken in de rechtzaal duidelijk gezegd en dat zeiden ook zijn eerste woorden tot haar, toen ze buiten stonden.

En toen ze onwillekeurig zich haastig verwijderden wilden van die plaats, waar ze zooveel angst doorstaan hadden, herinnerde Nanda zich eensklaps de woorden van mijnheer Onno en keerde meteen terug naar de deur, waardoor zij zoo pas naar buiten getreden waren.

Daar kwam hij aan, in druk gesprek met den advocaat, met wien hij zeer bevriend scheen te zijn.

„Nu mogen jullie wel eens heel hartelijk mijn vriend bedanken, die zoo warm voor jullie gepleit heeft,” sprak hij opgewekt. Zoowel Nanda als haar broer konden van dankbaarheid en blijdschap geen woorden vinden om aan hun gevoelens uitdrukking te geven. Maar de weinige woorden van dank, die zij in hun verwarring stamelden en de omstuimigheid, waarmede

zij zijn hand drukten, bewezen hem voldoende, dat hij zijn hulp aan geen ondankbaren had besteed.

Met een vriendelijken groet nam hij afscheid.

„Ziezoo,” zei de heer Van Berkelbach, „laten we nu in de eerste plaats zien, dat we zoo gauw mogelijk van hier komen. Nu deze pijnlijke oogenblikken achter den rug zijn, is het tijd, dat we eens ernstig samen over de toekomst spreken. We kunnen dat misschien nergens beter doen dan bij jullie thuis. Je kunt mij daar dus over een uur verwachten. Ik denk, dat jullie elkaar ook wel een en ander te zeggen hebt,” en hij keek Ewald diep in de oogen. „Welnu, dat kun je dan in dien tusschentijd doen. Ik heb nog eenige bezigheden te verrichten intusschen. Tot straks dus.”

Met welke gevoelens broer en zuster bezielde waren, toen zij huiswaarts keerden, laat zich licht begrijpen. Doodmoe, maar met een gevoel van geweldige ontspanning betraden zij eindelijk weer de zolderkamer, die in de afgelopen dagen beiden zoo eng en somber had geschenen.

Nog konden zij zich niet geheel indenken, dat zij van den drukkenden last ontheven waren, die zoo lang hen had benauwd. Doch ze behoefden elkaar maar aan te zien om terstond te weten, dat het alles werkelijkheid was.

„k Wou maar, dat ik nu meteen aan 't werk kon. Je zou eens zien, hoe ik mijn best zou doen. . . . Ik wil probeeren om 't goed te maken, wat ik gedaan heb. En ik zal voor jou doen, wat ik kan, om anders voor je te wezen en beter dan vroeger.”

Nanda's hart trilde van blijde ontroering bij die

woorden. Nooit te voren had hij zóó iets gezegd. O, als hij nu maar standvastig bleef bij zijn besluit!

Ze nam hem zachtjes bij den arm en nam hem mee tot vóór het kastje, waarboven haar wandtekst hing.

„Ewald, jongen,” zei ze ernstig, „vraag dan den Heere om vergeving en om je te helpen om te strijden tegen al dat verkeerde en om je kracht te geven om niet meer als een zwakkeling toe te geven aan de zonde, die je zoo licht weer zou aftrekken van den goeden weg. Als je Hem zoekt, zul je Hem zeker vinden, dat heeft Hij beloofd. O, als ik Hem niet had gehad, wat zou er dan van mij geworden zijn? Deze tekst heeft mij den laatsten tijd zoo dikwijls moed gegeven, als ik bijna wanhopig was. Maar met God is ons leven nooit heelemaal eenzaam, en kun je rijk en gelukkig zijn in de bangste omstandigheden.”

Ewald antwoordde niet veel, maar de woorden van zijn zuster lieten toch niet na een diepen indruk op hem te maken en haar eerlijke, ongekunstelde vroomheid trof hem meer dan hij wel liet blijken.

De heer Van Berkelbach had inmiddels zijn bezigheden verricht en kwam, nog eer het uur geheel verstreken was, de zolderkamer binnen, waar hij zich aanstonds zette op den stoel, dien Nanda hem aanbod.

„Nu jullie samen een en ander verhandeld hebt, geloof ik, dat het tijd is om eens ernstig over de toekomst na te denken. Ik wil nu niet meer alles nagaan, wat er gebeurd is, Ewald,” en zijn ernstige blik was op den knaap gevestigd. „Maar ik wilde toch wel de zekerheid hebben, dat je oprecht berouw hebt over hetgeen je gedaan hebt en over je leven, zooals je dat den laatsten tijd verdaan hebt met allerlei verkeerde

dingen. Je hebt een kostelijken tijd verloren laten gaan en daardoor jezelf groote schade berokkend. Je was een heel eind op weg om een luiaard te worden, die zijn plaatsje in de maatschappij niet waard is. En daarbij ben je voor je zuster een bron geweest van veel verdriet en van gestadige zorg en vrees. En dat, terwijl niet zij jou, maar jij háár tot steun had moeten zijn. . . .”

Ja, dat was het, wat hij de laatste dagen en vooral dezen morgen met zooveel schaamte aan zichzelf had moeten bekennen.

„Het is de waarheid, mijnheer,” sprak hij op verslagen toon, „en als u alles wist, zoudt u mij niet eens zijn komen opzoeken. Ik ben slecht geweest voor Nanda, slecht! Maar ik heb haar beloofd, dat ik mijn best wil doen, om 't nog een beetje goed te maken, wat ze door mij geleden heeft. Dàt kan ik u verzekeren, mijnheer! Ik zal er vandaag nog op uitgaan en niet rusten, vóór ik hier of daar werk gevonden heb, al is 't ook nog zoo gering!”

„Zoo, dat is een verstandig besluit, jongen,” sprak de heer Van Berkelbach. „Maar nu komt het er op aan om je goede voornemens uit te voeren ook. Je zult nu moeten toonen, dat je over standvastigheid en wilskracht beschikt om geen voet meer te zetten op den verkeerden weg, dien je tot nog toe bewandeld hebt. Daarbij komt nog, dat hier in de stad de kans gering is, dat je een baas vindt, die je hebben wil, want zoodra er wordt nagevraagd, dat begrijp je. . . .”

Ja, dat begreep Ewald.

„Misschien,” liet de bezoeker er echter op volgen, „kun je toch een plaatsje krijgen. Je zou als jongste be-

diende geplaatst kunnen worden op mijn kantoor te R. Natuurlijk op proef. En ik kan je wel vooruit verzekeren, dat je buitengewoon goed zult moeten voldoen, wil je kans maken om te blijven. Vertel me niet, dat je handen verkeerd staan voor kantoorwerk. Het komt aan op je goeden wil en je ijver. En daarop zal bijzonder scherp gelet worden."

Ewald noch Nanda konden hun ooren gelooven. Het was alles zoo onwaarschijnlijk, zóó als je 't alleen maar in boeken leest! Met beide handen greep de jongen het voorstel aan, dat hem gedaan werd. Wat zijn nieuwe werkkring inhad, waaruit zijn werkzaamheden zouden bestaan, daarvan kon hij zich nog geen flauwe voorstelling maken. Maar hij zou werk hebben, hij zou misschien niet veel, maar toch, hij zou geld verdienen en de gelegenheid hebben om een nieuw leven te beginnen.

„En dan, Nanda," vervolgde de heer Van Berkelbach, „dan moet ik je nog een boodschap overbrengen van mijn vrouw. Zij is op het oogenblik reeds in ons nieuwe huis, dat nu gereed is en waar wij de volgende week ook de kinderen hopen te ontvangen. Wat zou je er van zeggen, als je haar eens een paar dagen ging helpen met het naaien van gordijnen en wat er nog meer van dien aard te doen valt? Kun je dat met je werk zoo schikken?"

„Wel, mijnheer, ik heb juist gisteravond mijn naaiwerk aan den modewinkel afgeleverd en het nieuwe nog niet ontvangen. Dus zou ik heel goed kunnen gaan."

„Komaan, dat is goed. Ik ben met de auto hier in de stad en denk vanmiddag te vertrekken. Het beste

zal zijn, dat je dan allebei om drie uur gereed staat aan 't einde van de straat, dan neem ik jullie mee. We zullen zien, hoe we dan verder moeten handelen."

HOOFDSTUK XXIV

Nog meer veranderingen

Op den afgesproken tijd hield de auto van den heer Van Berkelbach inderdaad stil aan den ingang van het straatje, waar ook eenmaal Amalia's auto, op dien onheilbrengenden dag, gewacht had. Ze hadden al geruimen tijd van te voren gereedgestaan.

„Zoo, zijn jullie daar? Dat is goed, ik heb een hekel aan wachten. Stapt maar in, dan kunnen we met een goed uur zijn, waar we wezen moeten."

Niet zonder zekeren schroom namen broer en zuster plaats in den prachtigen wagen. Hoe ongewoon deed hen die gewaarwording aan, op die zachte, veerende kussens te zitten en door de stad, weldra ver daarbuiten, voort te glijden. Zij keken elkaar aan, ongeloovig, in-verbaasd, met een vagen angst, dat hetgeen ze thans beleefden, straks zou blijken slechts een schoone droom te zijn geweest.

Hoe lang het geduurd had, wisten ze geen van beiden, maar eerder dan zij gedacht hadden, hield de auto stil voor een groot en deftig huis, aan den buitenkant van de stad R. gelegen.

Blijkbaar had mevrouw Van Berkelbach al uitgezien naar hen, want nog eer de wagen geheel stilstond,

werd de breede voordeur geopend en verscheen zij op het bordes.

Met een blijden glimlach verwelkomde zij haar man en Nanda. Ewald kende zij niet, maar zij begreep, dat hij het zijn moest en knikte hem vriendelijk toe.

„O, kind,” zei ze tot Nanda, zoodra ze binnen waren, „wat was ik blij, toen mijnheer mij vanmorgen door de telefoon vertelde, hoe alles afgelopen was! Ik heb aldoor aan jou moeten denken vanmorgen.”

In een der bovenkamers, waarheen de heer en mevrouw Van Berkelbach hun bezoekers voorgegaan waren, lagen heele stapels gordijnen, die wachtten op de bekwame hand van de naaister.

„En nu moet ik je eerst eens vertellen, waarom ik je hier heb laten komen,” sprak mevrouw, toen zij haar bezoekers had doen plaats nemen.

„Je ziet,” vervolgde zij, „dat er heel wat te doen is, vóór al deze gordijnen hangen. Daarvoor heb ik je hulp noodig. En dan... wat zou je er van zeggen, als je zelf eens zorgde, dat je broer, die nu immers bij mijnheer op het kantoor geplaatst zal worden, al is het dan maar op proef, een goed kosthuis kreeg?”

„Een goed kosthuis, mevrouw? Maar u vergeet zeker, dat ik hier heel niet bekend ben! Ik kom voor het eerst van mijn leven in deze stad.”

„Kom, vrouw, zeg maar, wat je bedoelt,” zei mijnheer met een glimlach.

„Nu ja, Nanda, ik wilde zeggen, dat je misschien liever daar zou wonen, waar je broer woont en nu hadden wij het oog op een huisje, dat, geloof ik, heel

geschikt voor jullie wezen zal. Het staat op 't oogenblik leeg en de huisbaas zal vanmiddag komen hooren, of hij het aan jullie verhuren zal. Je zult er wel iets meer verwonen dan daarginds, maar nu Ewald toch ook begint te verdienen, zou je het er wel op kunnen wagen, had ik zoo gedacht. Je zou dan om te beginnen een dag in de week bij mij kunnen komen naaien en bij een paar van mijn kennissen zouden ze je ook kunnen gebruiken. Wat dunkt je van deze regeling?"

Nanda zag op deze wijze haar laatste zorg van zich afgewenteld. Want zonder dat zij er nog met een woord van gerept had, was toch de gedachte reeds bij haar gerezen, dat Ewald straks in die vreemde, nieuwe omgeving alleen zou staan, juist nu hij haar raad en leiding zoozeer behoefde. Zwak van wil, als hij was, kon hij niet buiten haar steun. En voor niets ter wereld zou zij hem weer willen zien afdwalen van den weg van beterschap, waarop hij zoo vast besloten was en zoo plechtig beloofd had te zullen blijven.

„Het zou wel een heele verandering voor je zijn,“ vervolgde mevrouw, „maar jullie zouden toch elkaars gezelschap hebben. En bovendien, als Frida de volgende week met de kinderen hier komt, zou je in haar een lieve vriendin hebben. Jullie kent elkaar al zoo goed trouwens. Zij is een wees en heeft geen familie hier in de stad. Voor haar zal het ook een heele verrassing zijn, als zij je hier vindt. Maar we zullen er haar van te voren niets van zeggen, dat begrijp je!”

„Ik weet niet, hoe ik u bedanken zal, mevrouw,“ besloot Nanda, nadat ze gretig het voorstel van mevrouw Van Berkelbach had aanvaard. „Ik kan u alleen maar zeggen, dat het alles veel meer, veel heer-

lijker is, dan ik ooit had kunnen droomen. Ik kan nòg niet gelooven, dat 't alles werkelijk waar is."

„Nu, daar zul je dan op den duur wel aan wennen, denk ik," viel mijnheer haar in de rede. „We zullen dit alles dus maar voor afgesproken houden? Dan zal ik voor de eerste drie maanden het huisje huren. Je hebt in dien tijd de gelegenheid om de huur voor het volgende kwartaal bijeen te krijgen. En nu moet Ewald maar met mij meegaan, dan kan die. . . ."

Met een hoofdknik toonde mevrouw, dat zij de bedoeling van haar man begreep en zoo was zij weldra met Nanda druk aan het passen en meten in de naaikamer, terwijl de heer Van Berkelbach Ewald overdroeg aan de zorgen van een der kantoorbedienden, die hem voorloopig zoo eenigszins op de hoogte stelde van de werkzaamheden, waarmee hij in de komende dagen zou belast worden.

Toen om zes uur mijnheer nog eens boven kwam kijken, stond mevrouw juist gereed om met Nanda het huisje te gaan bezichtigen, dat voor haar gehuurd was.

„Daar wij wel vermoedden, dat je er in zou trekken, hebben wij vanmorgen vast een en ander daarin laten brengen, waaraan je direct behoefte hebt. Er was heel wat bij de meubels uit het oude huis, dat we in het nieuwe niet gebruiken konden, een paar bedden, een kacceltje, een lamp, enfin, je zult dat wel zien. En ja, nu zit er niets anders op, dan dat je met Ewald in de avonduren het huisje een groote beurt geeft en het zoo goed mogelijk bewoonbaar maakt. Je kunt dan over een paar dagen van je eigen kamer mee-

nemen, wat je wilt en dat kan dan wel met een vrachtauto hierheen verzonden worden.”

Terwijl zij zoo duizend dingen met het meisje besprak, waren zij op weg gegaan naar het huisje, dat Nanda voortaan het hare zou mogen noemen, en had Ewald, van het kantoor gekomen, zich bij haar gevoegd op aanwijzing van zijn nieuwen patroon.

't Was een lief, knap huisje, dat door een tuintje omringd en door een hekje van den weg was afgescheiden. Weliswaar vertoonden de struiken en heesters zich niet op zijn voordeeligst in dit winterseizoen, maar het geheel maakte toch een prettigen indruk en voor Nanda en haar broer scheen de bescheiden woning een paleis, vergeleken bij de armelijke vertrekken op hun zolder.

En eenmaal binnengekomen, konden die twee, bij het licht van een weldra ontstoken lamp, hun oogen niet gelooven. Een niet nieuw, maar nog bruikbaar kachelkje stond in den hoek, bij den schoorsteen, en eenige meubelen uit het oude huis hadden hier een plaatsje en een bestemming gevonden. Veel vertrekken had de woning niet, maar dat was ook allerminst noodig: voor hen beiden bood zij ruimte genoeg.

„Ziezoo, nu moeten jullie maar zien, hoe je je redt, want nu moet ik noodig naar huis. Ik zou vanavond maar niets meer aan het werk doen en liever vroeg naar bed gaan. Je zult beiden wel behoefte hebben aan rust!”

Met deze woorden nam mevrouw Van Berkelbach afscheid van het tweetal.

HOOFDSTUK XXV

Een jaar later

Weer is het winter.

Op den vooravond van het Kerstfeest vinden wij Nanda in haar nieuwe woning te R., waar zij bezig is om de laatste hand te leggen aan haar huiselijke bezigheden. Hier en daar wat schikkend in de kamer, laat zij haar blikken onderzoekend rondgaan, als wil zij er zich van vergewissen, dat alles voor de komende feestdagen keurig in orde is.

Haar gedachten gaan den laatsten tijd gedurig terug naar het oogenblik, waarop zij met haar broer te R. gekomen was. Een gevoel van groote dankbaarheid vervulde haar, zoo vaak zij zich rekenschap gaf van de gelukkige verandering, die er gekomen was in hun beider lot.

Hoe was haar vroegere vrees op heerlijke wijze beschaamd en hoe gelukkig gevoelde zij zich in de nieuwe omgeving! Met een huivering kon zij soms terugdenken aan vroeger, aan al het doorworstelde leed, aan de ellende, die zij had doorgemaakt. Maar dan was een enkele blik, dien ze om zich heen wierp, voldoende om haar pijnlijke herinneringen te doen zwijgen en met diepe ontroering kon zij menigmaal den wandtekst aanzien, die ook hier een eereplaats in haar huis-kamer had gekregen: „Ik ben wel ellendig en nooddruftig, maar de Heere denkt aan mij.”

Ja, aan Hem en aan Zijn liefderijke zorg bleef zij zich toevertrouwen.

Het was haar goed gegaan in het afgelopen jaar. Dank zij haar weldoenster, had zij bij verscheidene families in de stad volop werk gekregen en was bovendien de huisnaaister gebleven van de familie Van Berkelbach. Daar zij op deze wijze haar avonden niet meer behoefde te besteden om haastig voort te jakkeren aan winkelwerk, dat op den gestelden tijd gereed moest zijn, had haar gezondheid ook minder te lijden dan vroeger. Zij ging tijdig naar bed en men kon haar dan ook nu reeds aanzien, dat haar nieuwe levenswijze en de veranderde omstandigheden haar goed deden.

Toch zat zij des avonds waarlijk niet stil, maar haar bezigheden waren dan toch in hoofdzaak van dien aard, dat zij meer huiselijkheid en gezelligheid beleefde dan voorheen. Het kon zoo genoeglijk wezen in de huiskamer des avonds, als Ewald bij haar aan de tafel zat, bezig met zijn werk.

Met hem ging het thans goed. Onder het strenge oog van den heer Van Berkelbach, die zonder het altijd te laten merken, hem in al zijn doen en laten bleef gadeslaan en voor wien hij een diep ontzag koesterde, was er in zijn eertijds zoo nutteloos bestaan een wending ten goede gekomen.

Hij kwam nu op tijd thuis des avonds en hield zijn zuster gezelschap, voor zoover de lessen, die hij op een avondschool nam, dat toelieten. Want de heer Van Berkelbach had er voor gezorgd, dat hij op die school geplaatst werd. Niet alleen had hij dan bezigheid en zou hij minder in de verleiding komen om op straat zijn afleiding en vermaak te zoeken, maar ook was het noodig, wilde hij vooruitkomen in zijn kantoorbetrekking, dat hij zich inspande om de noodige

handels-diploma's te verwerven, waarvoor hij examens zou moeten afleggen.

Natuurlijk kon de boog niet altijd gespannen zijn en daarom had mijnheer hem aangeraden om lid van een zangvereeniging te worden. Hij had een behoorlijk verstand om te leeren en was ook niet onmuzikaal, zoodat hij zich zoowel voor zijn studie als voor zijn ontspanning gaarne de noodige moeite getrooste.

Ware de herinnering er niet geweest aan die donkere dagen, nu bijna een jaar geleden, en aan de verspeelde jaren, dan zou er aan zijn gelukkige levensomstandigheden niets ontbroken hebben. Maar bij oogenblikken klonk nog steeds in zijn hart de stem van het zelfverwijt, die een bos van schaamte op zijn gezicht te voorschijn riep.

Nanda meende dat soms wel te merken en zij zag daarin de duidelijke aanwijzing, dat Ewald's beter ik was ontwaakt en hij zijn verleden niet maar in oppervlakkige blijdschap over het heden, vergat. Ze kon hem met zooveel innige dankbaarheid staan nakijken, als hij 's morgens den weg opging naar zijn kantoor.

O, hoe goed was God voor haar geweest! Had niet Zijn liefde uit het tijdelijk verlies, dat zij geleden had, zulk een winst doen voortkomen? Had de oude mevrouw Van Berkelbach een jaar geleden haar niet als naaister afgedankt, dan zou misschien de jonge mevrouw nooit kennis hebben gekregen van al de ellende en tegenspoed, die haar overkomen waren.

Dienzelfden avond, toen zij juist gereed was met haar afwasch en met een vergenoegd gezicht de kamer

binnen trad, waar Ewald bezig was met zijn werk voor de avondschool, werd er gebeld.

't Was weer, gelijk een jaar te voren, Frida, die met Agnes haar een bezoekje kwam brengen.

Dat was een gezellig oogenblik! Hoe vroolijk klopten al die blijde harten bij de gedachte, dat alles zich voor Nanda zoo ten goede had gekeerd. Nog eens herdachten zij dien avond, een jaar geleden, en vroolijk klonk hun Kerstlied ter eere van Hem, wiens geboortefeest zij morgen onder zooveel blijder omstandigheden dan toen, zouden vieren.

.HOOFDSTUK XXVI

Een groote levensles

Drie jaren zijn sedert voorbijgegaan.

Voor de jonge familie Van Berkelbach heeft er in dien tijd een niet onbeduidende verandering van levensomstandigheden plaats gehad. Voor Nanda echter is de tijd gelijkmatig daarheen gevloeid als een kalme stroom.

Van den heer Van Berkelbach, die een nauwkeurig onderzoek heeft ingesteld naar het lot en de verblijfplaats van haar vader, heeft zij vernomen, wat zij allang had gevreesd, dat hij daarginds in het verre land gestorven is aan een kwaadaardige koorts, die zijn krachten gaandeweg had gesloopt en waaraan hij ten slotte bezweken was. Het had heel wat moeite gekost

en menige brief aan den consul had mijnheer moeten schrijven, eer hij zekerheid had bekomen.

Zooals begrijpelijk is, had dit bericht Nanda en haar broer in het eerst nogal aangegrepen. Maar zoo langen tijd reeds had zij gevreesd, wat zij nu met stelligheid wist, dat zij in de afgelopen jaren vertrouwd was geraakt met de gedachte haar vader te moeten missen. De tijd had intusschen ook in dezen zijn verzachtenden invloed doen gelden.

Voor de oude mevrouw en haar dochter waren de drie afgelopen jaren een tijd van groote onrust en bezorgdheid geweest. Op een buitenlandsche reis zijnde, had haar het ontstellend bericht bereikt, dat de Bank, waar zij het grootste deel van haar vermogen belegd hadden, haar betalingen gestaakt had. Zoo doende hadden zij zeer aanzienlijke bedragen verloren. Onmiddellijk waren ze naar Holland teruggekeerd.

In de oogen van moeder en dochter, voor wie het aardse bezit het eenige, althans het voornaamste was, waar hun levensgeluk op steunde, was deze ramp de ergste, die haar had kunnen treffen. Tevergeefs deed mijnheer Onno al het mogelijk om nog te redden, wat er te redden viel, het mocht hem niet gelukken.

Het noodlottige bericht had de oude dame zoo uit haar evenwicht gebracht, dat zij er geheel overspannen van was, ja zelfs ernstig ziek werd. Door hersenkoortsen aangetast, was haar leven dagen lang in gevaar en slechts uiterst langzaam kwam er een gunstige wending in haar toestand. Verpleegsters waakten dag en nacht aan haar bed, totdat ten slotte de dokter ver-

klaarde, dat het gevaar voorbij was en men haar verder herstel kon tegemoet zien. Of zij ooit weer de oude zou worden, dat betwijfelde hij echter.

Amalia doorleefde een verschrikkelijken tijd. Wanhopig dwaalde zij om in het groote huis, mistroostig over het geldelijk verlies, ongeduldig door den langen duur van haar moeders ziekte. Was het haar nog nooit opgevallen, dat haar bestaan zoo innerlijk arm, zoo troosteloos leeg was, nu begon deze gedachte haar langzamerhand te kwellen.

Dat was aan de aandacht van haar broeder en diens vrouw niet ontgaan en daar het toch op den duur onmogelijk zou zijn, dat de oude mevrouw en Amalia het groote, deftige huis op de gracht bleven bewonen, waren zij overeengekomen om ze bij zich in huis te nemen, zoodra de gezondheidstoestand der oude dame dit zou gedoogen.

Er konden, dank zij de zeer ruime woning, zonder veel hinder eenige kamers geheel voor haar worden ingeruimd, die zij dan konden meubelen, met wat zij uit haar eigen huis meebrachten. Het verdere van den inventaris werd verkocht.

Voor Grada kwam in dienzelfden tijd de gelegenheid om op een hofje geplaatst te worden, waar zij het verdere van haar levensdagen rustig kon slijten. Anna echter kwam bij de jonge mevrouw in betrekking en voor Amalia en haar moeder was geen hulp geschikter. Anna kende ze en verdroeg die beide dikwijls moeilijke humeuren doorgaans met veel geduld. Tegenover deze moeilijkheden van haar nieuwe betrekking stond echter ook veel aangenaams: de jonge mevrouw, die zoo vriendelijk voor haar was en Frida,

met wie zij het immers altijd zoo goed had kunnen vinden.

En dan — niet te vergeten — Nanda, aan wie zij zich nog steeds door trouwe vriendschap verbonden gevoelde, en die zij steeds meer had leeren waardeeren, niet het minst ook om haar stille, innige vroomheid.

Wat door mijnheer Onno en zijn vrouw zoo vriendelijk voorgesteld was geworden, had eenige dagen het onderwerp uitgemaakt van vrijwel alle gesprekken tusschen moeder en dochter. Zij zagen de noodzakelijkheid wel in van een belangrijke inkrimping harer uitgaven en zoo waren zij er toe gekomen het aanbod te aanvaarden.

Sindsdien was het huis op de gracht in andere handen overgegaan en woonden de oude mevrouw en Amalia te R. Nog altijd tobden zij over de geleden verliezen en geen van beiden had de waarschuwende roepstem verstaan, die daaruit toch zoo duidelijk tot haar kwam, geen God voor haar hart kennende, scheen het wel, of zij voorgoed alle houvast verloren hadden.

Ethel's houding tegenover die twee was, zooals men van haar mocht verwachten. Met echt christelijke zachtmoedigheid en geduld verdroeg zij de menigmaal ondankbare woorden en den liefdeloozen blik van Amalia. Haar woorden vonden bij deze geen ingang, dat voelde zij wel, want het was, alsof het hart van het meisje gepantserd was en ontoegankelijk voor zachte invloeden. En haar schoonmoeder, ach, die liet zich hoe langer hoe meer door Amalia beïnvloeden en leiden, naarmate haar geschokte geestvermogens verzwakten.

Dus bleef Ethel niets anders over dan haar vurig gebed voor die beiden tot Hem, die de harten der menschen leidt als waterbeken, en voor het overige wilde zij door haar een voorbeeld te geven van echt christelijken handel en wandel, waartoe zij dagelijks van God de kracht vroeg, ze trekken en lokken tot overgave aan haar Heiland.

Zouden zij de levensles leeren? Zouden zij leeren inzien, dat geen aardsche rijkdom ooit één menschenkind waarlijk gelukkig kan maken?

HOOFDSTUK XXVII

Een droeve levensavond

Ofschoon het de oude mevrouw Van Berkelbach aan niets stoffelijks ontbrak, daarvoor zorgden haar zoon Onno en zijn vrouw wel, was toch de overtollige weelde, waaraan zij gewoon was geweest, voorgoed uit haar bestaan verdwenen.

Voor het raam van haar bovenkamer gezeten, met een handwerkje, konden haar blikken soms een uur lang onafgebroken in de ruimte blijven staren en bleef zij tobben over haar verloren geld. De bezoekers en bezoeksters, die haar voorheen den tijd kwamen korten, de bezoeken, die zij zelf maakte, dat alles was nu uit hier, waar zij niemand kende dan de huisgenooten.

Haar kleinkinderen, van wie zij altijd zooveel had gehouden, vond zij nu te druk om haar heen. Alleen Agnes zag zij wel gaarne bij zich, als Amalia er niet

was, want die hield niet van de kinderen en kon ze soms heel kort en onvriendelijk bejegenen. Dat deed ze zelfs haar oude moeder en menigmaal liet zij deze uren lang alleen zitten, ten prooi aan haar sombere gedachten.

En zoo verviel de oude vrouw geleidelijk in een toestand van versuffing en verstandsverbijstering. Het werd een in-droeve levensavond.

Eindelijk werd zij bedlegerig en toen Anna op zekeren morgen aan de deur van haar slaapkamer klopte, om haar thee te brengen, kreeg zij geen antwoord. Binnentredende liep zij op het bed toe en vond de oude vrouw dood.

Dit sterfgeval, dat bij de achterblijvenden geen enkel gevoel van troost naliet, bracht in zooverre verandering in den huiselijken toestand, dat Amalia nu een kamer tot haar particuliere beschikking kreeg en voor het overige geheel werd opgenomen in het gezin van haar broer, die haar, evenals zijn vrouw, met onverminderde vriendelijkheid bleef behandelen. Beiden trachtten haar, zooveel in hun vermogen was, het gemis van haar moeder te vergoeden.

Had de dood van de oude mevrouw Amalia toch tot nadenken gebracht? Men zou het soms wel zeggen. Het was, alsof zij meer dan voorheen oog had voor hetgeen zij aan innerlijk geluk miste en zich heimelijk jaloersch gevoelde op het geluk en de blijdschap van haar schoonzuster. Want die had toch iets, dat zij niet bezat en dat blijkbaar meer waard was dan alle schatten der wereld.

Dikwijls sloeg zij Ethel gade, zonder dat deze er

eenig vermoeden van had; zij hoorde haar spreken met de kinderen; zij zag haar omgang met de dienstboden; zij ging na, hoe zij zelve door haar behandeld werd en kon zich niet ontveinzen, dat haar schoonzuster het geheim bezat van het eigenlijke, ware geluk. Dat geheim, daarvan schenen zelfs de kinderen al iets te verstaan. Ethel vermaande ze om vriendelijk en lief te zijn tegen tante Amalia. Ongezien had zij eens zulk een gesprek gehoord:

„Tante Amalia,” zei Ethel, „heeft veel verdriet en jullie weten toch wel, wie het was, die altijd met medelijden vervuld was voor bedroefden en eenzamen? Dat was immers de Heere Jezus. En als wij Hem liefhebben en willen volgen, moeten we ook zoo willen denken en doen als Hij.”

Agnes althans scheen daarvan diep doordrongen en zij poogde lief voor tante Amalia te zijn en geduldig.

Ook Frida had menigmaal zichzelf te overwinnen. Het viel niet altijd gemakkelijk, vooral niet als Amalia een hoogen toon tegen haar aansloeg, zooals zij dat voorheen gewoon was. Maar toch ging het allengs beter en de macht der liefde begon haar verzachten, verteederenden invloed te doen gelden op de trotsche Amalia.

Zoo nu en dan ontmoette zij Nanda, wanneer deze op haar gezetten dag kwam naaien. Stelselmatig had Amalia haar steeds ontweken, want zonder het zichzelf te bekennen, voelde zij zich toch beschaamd om haar onvriendelijk en onrechtvaardig optreden. 't Was echter niet doenlijk haar steeds uit den weg te blijven.

Op zekeren avond, dat Nanda weer een dag was wezen naaien en Amalia alleen op haar kamer zat te

lezen, kwam Anna haar roepen voor de thee.

„Of u beneden wilt komen voor de thee, juffrouw,” vroeg het meisje beleefd. „Mevrouw is bezig de thee in te schenken.”

„Is Nanda weg?”

„Neen, juffrouw, mevrouw heeft haar geroepen om binnen een kopje thee te drinken, eer zij naar huis ging.”

Amalia zweeg een oogenblik.

„Nu,” zei Anna, „maar u behoeft toch zeker niet om Nanda weg te blijven! Het past mij niet om u een raad te geven, en toch kan ik het haast niet laten. Als u zag, hoe zij is en als u wist, hoe zij heel anders denkt over u, dan u over haar, dan zoudt u niet wegblijven, als zij beneden is. En wat er gebeurd is, dat heeft God gelukkig ten beste gekeerd. Als uw mama haar niet afgeschreven had, zou de jonge mevrouw zich misschien nooit zoo met haar ingelaten hebben en haar en haar broer hebben voortgeholpen. Zoo heeft God, wat ten kwade bedoeld was, ten goede voor haar gekeerd.”

Amalia antwoordde niet.

Maar toen Anna weer weg was, bleef zij toch zitten nadenken over haar woorden. Toen zij eindelijk opstond om naar beneden te gaan, was Nanda reeds vertrokken. Blijkbaar had zij zich gehaast om heen te gaan, daar ze voor Amalia geen beletsel wilde zijn om beneden te komen.

Het speet Amalia, dat zij weg was. Zij had misschien anders zichzelf overwonnen en haar eenig naaiwerk opgedragen. En zoodoende zou de eerste schrede van toenadering, die toch, dat voelde zij, van haar kant moest komen, gedaan zijn.

Uit wat zij van Ethel en van Anna gehoord had en ook uit Nanda's eigen persoon en wezen, wist zij, dat het eenvoudige naaistertje datzelfde bezat, dat Ethel's geluk en innerlijken vrede uitmaakte. En zij? Kon zij

ook op God hopen, zij, die zich nimmer om Hem en zelden om haar medemenschen had bekommerd?

En weer be kroop haar dat gevoel van verlatenheid en eenzaamheid, van onvoldaanheid met haar leven en met zichzelf.

„Ik ga nog even uit, Ethel,” zei ze, plotseling opstaande. „Ik zal niet lang wegblijven.” Zij zag niet den verbaasden blik, waarmee mevrouw Van Berkelbach haar nakeek, toen zij de kamer verliet. Waar zou zij heen gaan? Zij was niet gewoon om de deur uit te gaan 's avonds.

Eenigen tijd later verliet Amalia het huis. Haar voornemen stond vast, zij wilde naar Nanda gaan. Het kostte haar moeite, maar zij ging, omdat zij gevoelde, dat zij niet langer mocht uitstellen, wat haar hoe langer hoe meer als een last drukte. Zij wilde haar ongelijk erkennen en het arme meisje zeggen, hoe het haar speet. . . .

Verbaasd zag Nanda op, toen zij de klink van het tuinhekje hoorde en voetstappen, die naderden. Ewald was nog maar pas weg, dus die kon het niet zijn. Haastig ging zij naar de voordeur, toen zij de schel had hooren overgaan.

„U hier, juffrouw Amalia?” riep zij vol verbazing uit. „Komt u binnen!” En zij bracht haar onverwachte bezoekerster naar de huiskamer. Vóór Amalia echter plaats nam op den stoel, dien Nanda haar gaf, sprak zij, terwijl in die oogen, die Nanda zoo dikwijls koud en onvriendelijk hadden aangezien, tranen opwelden:

„Nanda, ik kom je vragen om vergeving, voor wat ik tegen je misdaan heb. Ik schaam me er over, dat

het zoo lang geduurd heeft, eer ik naar je toegekomen ben."

Nanda kleurde en kon ook haar tranen nauwelijks bedwingen, toen zij haar de hand toestak, die Amalia drukte met een gevoel van blijde opluchting.

„Daar moeten we niet meer over spreken, juffrouw Amalia. God heeft het mij gemakkelijk gemaakt om het te vergeten en vergeven heb ik het u allang. Maar dit wil ik u wel zeggen: ik weet niets, waarmee ik blijder zou zijn geweest."

Maar nu moest juffrouw Amalia toch heusch even plaats nemen en een kopje thee drinken. Zij zette dat gewoonlijk niet zoo vroeg, maar ditmaal, ter eere van de bezoeker, week zij gaarne van dien regel af. En nu het ijs eenmaal gebroken was, begon Nanda te spreken van haar leven en van haar omstandigheden, maar rustte toch niet, vóór zij Amalia gewezen had op den grooten troost, die er is in het leven van ieder, die in droefheid en bij gemis het oog op God gericht houdt. Zij gewaagde er van, hoe God juist uit verlies winst kon doen geboren worden, voor wie op Hem vertrouwen en zich in ootmoed tot Hem wenden.

Aandachtig luisterde Amalia toe. Zij voelde, dat Nanda uit ervaring sprak.

„k Wou, dat ik ook zulk een geloof had als jij," zei ze ten slotte.

„Dat zal God u schenken, juffrouw Amalia, als u zich biddend tot Hem wendt, naar Hem en naar Zijn Woord. Dan vindt u denzelfden waren troost, die door Zijn genade mijn deel is," zei Nanda zacht. „Dan zou er voor u eeuwige winst voortkomen uit tijdelijk verlies."

En Nanda ging verder met haar te spreken van de liefde des Heilands en van Zijn bereidheid om ook haar te redden en te leiden tot de eeuwige gelukzaligheid.

Amalia's bezoek had toch nog langer geduurd dan zij dacht. Van dat bezoek nam zij in haar hart een onuitwischbaren indruk mede. De woorden, door Nanda in eenvoud en oprechtheid tot haar gesproken, hadden voor het eerst haar oogen recht geopend voor de onzienlijke wereld, de wereld van het Koninkrijk Gods.

BESLUIT

En Amalia heeft het bij dat eene bezoek aan Nanda niet gelaten. Neen, het kleine, nederige huisje werd voor de eens zoo trotsche en eigenzinnige Amalia tot een leerschool.

Daarbij werkten ook de voorbeelden, die zij in het huis van haar broer dagelijks voor oogen had en het ijverig onderzoeken van Gods Woord mede om haar het licht van Gods genade te doen opgaan.

Nu begon zij in te zien, dat ze God kon danken, dat Hij haar uit haar vroegere sfeer, zoo doelloos en zoo zonder inhoud, had verlost; dat Hij haar aardsch bezit had ontnomen om haar oogen te richten op het onvergankelijk bezit, dat de Heere schenkt aan wie Hem vreezen en dienen. Biddend, strijdend tegen zichzelf en haar oude, ingeroeste zonden, had zij eindelijk leeren verstaan, hoe heerlijk het is zich een kind van God te weten.

Zoo werd er in tweeërlei opzicht èn voor Nanda èn voor Amalia van Berkelbach „uit verlies winst”.

INHOUD

	Bldz.
I. Een cenzaam pad	7
II. Geen vroolijk bestaan	17
III. Nanda's troost	22
IV. Een ander tooneel	28
V. Een belangrijke brief	32
VI. Wat ze er van dachten	35
VII. Een verblijdend bericht	41
VIII. Goede vooruitzichten	43
IX. Een huis vol menschen	45
X. De eerste kennismaking	52
XI. Een ernstig gesprek	56
XII. Verijdelde plannen	60
XIII. „Uit den mond der kinderen”	64
XIV. De donkere wolk	68
XV. Een tafelgesprek	75
XVI. Een treurige avond	79
XVII. Nieuwe rampen	82
XVIII. De boodschap uit Bethlehem	87
XIX. Een vriendelijke vertroosting	93
XX. Overleggingen en besprekingen	99
XXI. Het gewichtig document	105
XXII. De gevreesde dag	109
XXIII. Toekomstplannen	113
XXIV. Nog meer veranderingen	119
XXV. Een jaar later	124
XXVI. Een groote levensles	127
XXVII. Een droeve levensavond	131
Besluit	140